

Univerzita Pardubice

Fakulta ekonomicko-správní

Vliv korupce na selhávání státu

Klára Nepovímová

Bakalářská práce

2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Klára Nepovímová**
Osobní číslo: **E12860**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa: Ekonomika pro kriminalisty a celníky**
Název tématu: **Vliv korupce na selhávání státu**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je analýza vlivu korupce na selhávání státu. Analýza bude doplněna komparací s hlavními makroekonomickými ukazateli v jednotlivých vybraných státech.

Osnova:

- Formulace cílů a metody.
- Teoretická východiska, vymezení pojmů.
- Analýza a komparace ekonomických a sociálních ukazatelů v souvislosti s korupcí.
- Analýza a komparace ekonomických a sociálních ukazatelů v souvislosti se selháváním státu.
- Souvislost korupce a selhávání státu včetně aplikace a zhodnocení v případové studii.

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 35 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

CHMELÍK, J. Pozornost, úplatek a korupce. Praha: Linde, 2003, 222 s. ISBN 80-720-1434-X.
PIERSON, Ch. The modern state. London: Routledge, 1996. ISBN 02-039-9123-0.
SAMPFORD, C. Measuring corruption. Burlington, VT: Ashgate, c2006, xiv, 302 p. Law, ethics and governance. ISBN 07-546-2405-6.
VOLEJNÍKOVÁ, J. Korupce v ekonomické teorii a praxi. Praha: Profess Consulting, c2007, 390 s. ISBN 978-80-7259-055-1.
ZOUBEK, V. Právověda a státověda: úvod do právního a státovědního myšlení. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 700 s. ISBN 978-807-3802-394.

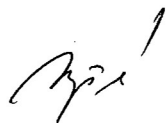

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Zdeněk Řízek, Ph.D.
Ústav ekonomických věd

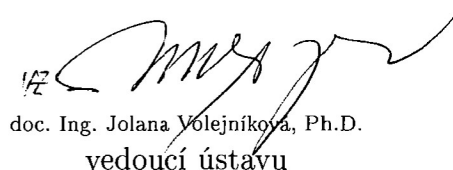
Datum zadání bakalářské práce: **29. září 2014**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2015**

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 29. září 2014

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 10. 8. 2015

Klára Nepovímová

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce Ing. Bc. Zdeňku Řízkovi, Ph.D. za jeho odbornou pomoc, cenné rady a poskytnuté materiály, které mi pomohly při zpracování bakalářské práce.

ANOTACE

Tato bakalářská práce je zaměřena na problematiku korupce a její vliv na selhávání státu. Je zde definován pojem korupce, její příčiny, formy a metody měření korupce. Prostor je věnován vzniku státu, jeho funkcím a příčinám selhávání. Pomocí metody komparace s hlavními makroekonomickými ukazateli bude provedena analýza korupce ve vybraných zemích. Na závěr je uvedena případová studie korupce na Ukrajině.

KLÍČOVÁ SLOVA

Korupce, Index vnímání korupce, stát, nefunkční stát, makroekonomický ukazatelé

TITLE

The impact of corruption on the failures of the state

ANNOTATION

This bachelor's thesis is concentrated to problems of corruption and its impact on the failures of the state. The notion of corruption its causes, sorts and the methods to measuring corruption are defined here. The place is given also to establishment of the state, its functions and failure. Using the method of comparison with the major macroeconomic indicators there will be analysed corruption in selected countries. At the conclusion is shown a case study of the corruption in Ukraine.

KEYWORDS

Corruption, Corruption Perception Index, state, failed state, macroeconomic indicators

Obsah

ÚVOD	11
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	13
1.1 Vymezení pojmu a definice	13
1.2 Příčiny vzniku korupce.....	15
1.3 Druhy a formy korupce	17
1.4 Důsledky korupce.....	19
1.4.1 Mikroekonomické důsledky korupce.....	20
1.4.2 Makroekonomické důsledky korupce	20
1.4.3 Hlavní makroekonomické ukazatele.....	21
2 METODY MĚŘENÍ KORUPCE.....	23
2.1 Expertní hodnocení	23
2.2 Šetření v rámci firem a obyvatel	24
2.3 Složené indexy	26
3 SELHÁVÁNÍ STÁTU	27
3.1 Stát.....	27
3.1.1 Teorie vzniku státu.....	27
3.1.2 Definice státu.....	28
3.1.3 Znaky státu	28
3.1.4 Funkce státu.....	29
3.1.5 Příčiny tržního selhávání.....	31
3.2 Nefunkční stát	32
3.2.1 Metody zkoumání nefunkčních států.....	33
4 ANALÝZA KORUPCE A JEDNOTLIVÝCH UKAZATELŮ	36
4.1 Analýza korupce podle Indexu vnímání korupce a Globálního barometru korupce	36
4.1.1 Vztah korupce a HDP	39
4.1.2 Vztah korupce a nezaměstnanosti.....	42

4.1.3	Vztah korupce a státního dluhu	45
4.1.4	Vztah korupce a inflace.....	48
4.1.5	Vztah korupce a Indexu lidského rozvoje	51
4.1.6	Vztah korupce a Indexu nefunkčních států	52
5	PŘÍPADOVÁ STUDIE: UKRAJINA.....	54
5.1	Politická charakteristika země	54
5.2	Ekonomická charakteristika země.....	54
5.3	Postavení v EU.....	56
5.4	Korupce na Ukrajině	57
5.4.1	Porovnání míry korupce a makroekonomických ukazatelů	58
5.4.2	Příklad korupčního jednání na Ukrajině	63
	ZÁVĚR	64
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	66
	SEZNAM PŘÍLOH.....	70

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Klasifikace forem korupčního jednání	19
Tabulka 3: Obecná míra nezaměstnanosti v České republice za rok 2014	43
Tabulka 4: Základní makroekonomické ukazatele Ukrajiny od roku 2008	56

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek 1: Osobní zkušenosti s korupcí	25
Obrázek 2: Vývoj CPI v České republice	37
Obrázek 3: Vývoj CPI v letech 2012-2014 ve vybraných zemích	38
Obrázek 4: Vývoj HDP v České republice od roku 2000	40
Obrázek 5: Grafické znázornění vztahu míry korupce a HDP v České republice	41
Obrázek 6: Grafické znázornění vztahu míry korupce a HDP ve vybraných zemích	42
Obrázek 7: Obecná míra nezaměstnanosti v České republice v letech 1993-2014	43
Obrázek 8: Grafické znázornění vztahu míry nezaměstnanosti a korupce v České republice ..	44
Obrázek 9: Grafické znázornění vztahu míry nezaměstnanosti a korupce ve vybraných zemích	45
Obrázek 10: Vývoj státního dluhu v České republice	46
Obrázek 11: Grafické zpracování vztahu míry korupce a státního dluhu v České republice ..	47
Obrázek 12: Grafické zpracování vztahu míry korupce a státního dluhu ve vybraných zemích	48
Obrázek 13: Vývoj míry inflace v České republice	49
Obrázek 14: Grafické znázornění vztahu míry inflace a korupce v České republice	50
Obrázek 15: Grafické znázornění vztahu míry inflace a korupce ve vybraných zemích	51
Obrázek 16: Korupce a lidský rozvoj	51
Obrázek 18: Grafické znázornění vztahu míry korupce a HDI ve vybraných zemích	52
Obrázek 19: Grafické zpracování vztahu míry korupce a indexu FSI ve vybraných zemích ..	53
Obrázek 20: Porovnání indexu CPI Ukrajiny a České republiky	58
Obrázek 21: Grafické znázornění vztahu míry korupce a HDP na Ukrajině	59
Obrázek 22: Závislost indexu CPI na HDP na Ukrajině	60
Obrázek 23: Grafické znázornění vztahu míry korupce a inflace na Ukrajině	60
Obrázek 24: Závislost indexu CPI na inflaci na Ukrajině	61
Obrázek 25: Grafické znázornění vztahu míry korupce a nezaměstnanosti na Ukrajině	62
Obrázek 26: Závislost indexu CPI na nezaměstnanosti na Ukrajině	62

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

BPI	Index plátců úplatků
CAST	Conflict Assessment Software Tool
CPI	Index vnímání korupce
CRR	kompozitní hodnocení rizika
ČR	Česká republika
ER	hodnocení ekonomického rizika
EU	Evropská unie
FFP	Fund for Peace
FR	hodnocení finančního rizika
FSI	Index nefunkčních států
GCB	Globální barometr korupce
GCI	Growth Competitiveness Index
GM	Governance Matters
HDI	Index lidského rozvoje
HDP	Hrubý domácí produkt
HPI	Index lidské chudoby
ICRG	International Country Risk Guide
MMF	Mezinárodní měnový fond
OSN	Organizace spojených národů
PPS	Parita kupní síly
PR	hodnocení politického rizika
Sb.	Sbírka zákonů
SSSR	Sovětský svaz
TI	Transparency International
UNDP	United Nations Development Programme

ÚVOD

Tématem této bakalářské práce je „Vliv korupce na selhávání státu“. Vybrala jsem si ho z důvodu jeho neustálé aktuálnosti. Korupce, která je také nazývána „nemocí společnosti“, je totiž jedním z nejzávažnějších světových problémů, a proto také velmi diskutovaným tématem poslední doby. Téměř každý den slyšíme v různých médiích o nových korupčních případech. Nabývá různých podob a stává se běžnou součástí našeho života, čemuž je velmi těžké zabránit.

Korupce není problémem pouze dnešní doby. Tento jev zde byl již odnepaměti, avšak v dnešní době se s ním setkáváme v daleko větší míře. Jde o problém nejenom ekonomický či politický, ale také společenský. Může vyústit až v organizovaný zločin, a proto je potřeba s ní bojovat.

Pro zpracování této práce byly použity metody deskriptivní, analytická, komparační a statistická. Deskriptivní metoda je součástí zejména první části, kde jsou vymezeny jednotlivé pojmy. Ostatní metody jsou použity v druhé části bakalářské práce, kde je provedena analýza vybraných indexů a ukazatelů, dále komparace neboli srovnání výsledných hodnot ve vybraných zemích. Statistická metoda zahrnuje korelační analýzu, pomocí které je zjištěna závislost korupce a vybraných ukazatelů.

Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou.

Teoretická část obsahuje tři kapitoly. První kapitola je zaměřena na objasnění pojmu korupce a stanovení její definice. Dále také objasňuje příčiny jejího vzniku a rozlišuje jednotlivé druhy a formy. V závěru kapitoly jsou z pohledu mikroekonomického a makroekonomického popsány důsledky korupce a hlavní makroekonomické ukazatele, se kterými bude v praktické části korupce srovnávána. Druhá kapitola je věnována metodám, pomocí kterých lze korupci měřit. Poslední kapitola teoretické části se zabývá vymezením pojmu státu, jeho vznikem a znaky. Dále řeší funkce státu a příčiny jeho selhání. V závěru definuje nefunkční stát a popisuje metody jeho zkoumání.

Praktická část je rozdělena na dvě kapitoly. V první kapitole je provedena analýza korupce pomocí Indexu vnímání korupce a Globálního barometru korupce. Na základě získaných výsledků je zjišťován pomocí korelační analýzy vztah mezi korupcí a makroekonomickými ukazateli. Posuzován je také vztah korupce a Indexu nefunkčních států či Indexu lidského

rozvoje. Tyto informace jsou následně doplněny komparací vybraných států. Poslední kapitolu tvoří případová studie o Ukrajině. Zde je nastíněna politická a ekonomická charakteristika země. Větší část se však zabývá analýzou korupce v této zemi a aktuálními případy.

Cílem práce je analýza vlivu korupce na selhávání státu. Analýza bude doplněna komparací s hlavními makroekonomickými ukazateli v jednotlivých vybraných státech.

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Tato kapitola je zaměřena na vymezení pojmu a definice korupce. Dále se zabývá jejími příčinami vzniku, rozlišuje její jednotlivé druhy a formy. Rozebrány budou také důsledky korupce, a to z pohledu mikroekonomického a makroekonomického.

1.1 Vymezení pojmu a definice

Korupce je v dnešní době natolik rozšířeným pojmem, že se pomalu, ale jistě stává součástí našeho života. A co vlastně pojem korupce znamená? Původ samotného pojmu „korupce“ je latinský a vychází ze slovního základu „*rumpere*“, což znamená *zlomit, rozlomit, přetřhnout*. Při definování pojmu se vychází z latinského výrazu *corruptus*, který má v překladu několik výrazů, jako například: zkažený, mravně zvrácený, znečištěný, podplacený [15].

Definování pojmu „korupce“ je velmi obtížné, jelikož neexistuje jediná obecně platná definice. I přesto však autoři různých publikací, zabývající se touto problematikou, definují tento pojem různými způsoby.

Jednu z nejstarších definic lze nalézt v Ottově slovníku naučném, kde je korupce definována jako: „*Jednání, kterým se na určitou osobu působí, aby jednala buď proti dobrým mravům, nebo proti svým povinnostem, ať již úředním nebo morálním.*“ Definice obsahuje aspekty sociálně morální i institucionální, zahrnující korupční jednání, kterých se dopouštějí osoby veřejně činné, či speciálně veřejní činitelé [15].

Za nejčastěji citovanou se považuje klasická definice od Josepha Nye, který korupci definuje jako: „*Chování, které se odchyluje od formálních povinností veřejné role pro soukromé (osobní, rodinné nebo skupinově orientované) zájmy, pro finanční nebo statusový zisk, a dále o jakékoliv chování, které porušuje pravidla za účelem zvýšení soukromého vlivu.*“ [53].

Podle Ministerstva vnitra České republiky je korupce: „*Vztah mezi dvěma subjekty, ať jednotlivci, nebo institucemi, z nichž jeden nabízí a většinou i poskytuje druhému určitou formu odměny za poskytnutí či příslib neoprávněné výhody. Druhý pak očekává, že za tuto poskytnutou výhodu mu bude slíbená materiální i nemateriální odměna poskytnuta.*“ [51].

Obdobnou definici lze nalézt i na internetových stránkách Policie ČR, kde korupci charakterizují jako: „*Zneužití postavení, které je spojeno s porušením principu nestrannosti při rozhodování. Je motivováno snahou po materiálním zisku nebo získání jiných výhod. Korupce je projevem chyby v rozhodovacím a řídicím procesu. Součástí korupčního vztahu je*

vždy ten, kdo rozhoduje, jeho moc odchylovat se od stanovených pravidel, výměna takto vychýleného rozhodnutí za výhodu a nesprávnost, protiprávnost nebo amorálnost takového vztahu výměny. Schopnost instituce korupci potlačovat a bránit se jí je indikátorem kvality vnitřní kultury celého institucionálního systému jako takového a z ní vyplývajícími norem chování v příslušných institucích.“ [38].

Důležité je také zmínit, že pojem „korupce“ není vymezen v žádném českém právním řádu. Tento termín je nahrazován pojmem „úplatkářství“, definován v trestním zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.). Tato definice však není postačující, jelikož úplatkářství je pouze jednou z forem korupčního chování. Korupce zde vyjadřuje vztah mezi dvěma subjekty, z nichž jeden subjekt nabízí druhému subjektu určitou odměnu za poskytnutí či příslib neoprávněné výhody. Druhý subjekt pak očekává, že mu za tuto výhodu bude poskytnuta slíbená materiální či nemateriální odměna [53].

Protože korupce neznamena jen úplatkářství, nelze ji chápat jen v úzkém slova smyslu. Proto je nezbytné definovat pojmy, které jsou charakteristické pro výklad korupce v širším slova smyslu. Dle Volejníkové jsou jimi [53]:

- Klientelismus

Tento termín vychází z latinského slova „cliens“ (poslušný). Označuje zvýhodňování na základě příbuzenských a přátelských vztahů místo na základě zásluh. Jde vždy o vztah mezi závislými klienty a jejich patronem. Rozdělování statků probíhá na základě pravidel známostí, protekce.

- Nepotismus

Pochází z latinského slova „nepos“ (vnuk). Jde o způsob upevňování, uplatňování a rozšiřování vlivu významného jedince na společenské struktury prostřednictvím prosazování oblíbenců a vlastních příbuzných do lukrativních a společensky vlivných pozic a rolí.

- Prodej pozic

Znamená rozšiřování vlivu významného jedince prostřednictvím „placeného protěžování“. Tento jedinec je v postavení, které mu umožňuje rozhodovat o personálních otázkách. Na základě úplatků, které získává od jednotlivých zájemců, obsazuje pracovní místa.

Je třeba upozornit také na marginální jevy, které s korupcí souvisejí, vytvářejí vhodné prostředí a příležitosti, ale samy o sobě korupcí nejsou. Jde o [53]:

- **Střet zájmů**

Nastává tam, kde se způsob či kvalita výkonu určité funkce nebo zaměstnání může dostat nebo nepřímo dostává do rozporu se soukromým zájmem osoby, která tuto funkci nebo zaměstnání zastává. Ke střetu zájmů může dojít jak u veřejných činitelů, tak u soukromých subjektů.

- **Lobbying**

Jde o prosazování zájmů určité skupiny v rámci politického procesu. Jelikož existuje riziko, že budou lobbyisté používat korupci jako nástroj k dosažení svých záměrů, vznikla v mnoha zemích pravidla, podle kterých se lobbyisté musí řídit tak, aby tato činnost probíhala jako transparentní a kontrolovatelná.

1.2 Příčiny vzniku korupce

Je obecně známo, že základní příčinou vzniku korupce je neustálá touha po materiálních statcích, úspěchu, penězích, kariéře. Avšak míra a rozsah korupčního jednání není všude stejný. To je ovlivňováno kulturou a korupčním klimatem daného společenství. Jsou země, ve kterých je korupce spíše na úrovni nahodilého jevu, ale jinde může jít o organizovaný zločin. Ukazuje se však, že korupce je spíše problémem jednotlivců, institucí a systémů, což lze odůvodnit strukturálními kořeny korupce. Ty lze zkoumat ze čtyř hledisek, které jsou současně i faktory, které vytvářejí korupční prostředí. Jsou jimi [15]:

1. Monopolizující efekt

Vzhledem k monopolnímu postavení státu, existuje na trhu několik firem, které tento trh kontrolují. Zájemem státu však může být svěřit určité služby, práce omezenému počtu těchto soukromých subjektů. Čím je počet takovýchto firem větší, tím je větší korupční prostředí a předpoklad korupčního jednání s cílem získat státní zakázku. V opačném případě čím menší je počet takovýchto firem, vzniká sice korupční prostředí, ale jsou využívány jiné korupční praktiky, jako např. při nedostatečné konkurenci podnikatelé odvádějí práci nekvalitně, za úplatu se jim toleruje nedodržení termínů apod.

2. Široké rozhodovací pravomoci v rukou jednotlivců nebo organizací

V případě malého nebo dokonce žádného výskytu mechanismů pro kontrolu a rovnováhu se vytváří příležitost pro úředníky systémů využít této slabiny a zneužít pravomoci za úplatu.

3. Nedostatek transparentnosti

Uvedený nedostatek transparentnosti snižuje možnost kontroly osob s nadanou autoritou.

4. Asymetričnost

Jinak také dysfunkce právního, administrativního, kulturního, politického a ekonomického systému.

Kromě těchto faktorů existují také prokorupční faktory, které korupčnímu chování přímo napomáhají. Jsou jimi [15]:

a) Výše úplatku

Výše úplatku je na prvním místě rizikových a kriminogenních faktorů vedoucích ke korupci. Jelikož se nabízenému úplatku od jisté individuálně určené hranice stěží odolává, může být každá fyzická osoba brána jako potenciální pachatel korupčního jednání.

b) Normativní systém

Tam, kde působí oficiální systém norem, upravující fungování společnosti, činnost veřejně činných úředníků a veřejných činitelů se bude korupčnímu prostředí dařit podstatně méně.

c) Fungování administrativy

Za „podhoubí“ korupce se dá označit nejasnost fungování místní a státní správy, neefektivnost a zdlouhavost vyřizování požadavků občanů nebo přemíra byrokracie.

d) Systém kontroly

Nefungující nebo zkorumpovaný systém kontroly snižuje riziko odhalení korupce. Nevytváří tedy dostatečnou hrozbu pro ty, kteří mají sklony k úplatku.

e) Systém sankcí

Nedokonalé zákony s neodpovídajícími trestními sazbami nejsou dostatečným protikorupčním opatřením za korupční jednání a vedou podobně jako nefungující systém kontroly ke zvyšování výskytu korupce.

f) Korupční tradice

V některých zemích bývá korupce považována za zcela normální, běžný způsob chování. Je tedy tolerována a úplatek se běžně očekává.

g) Sociální chaos

Objevuje se zejména tam, kde došlo k významným společenským změnám a to nejen v každodenním životě, ale i ve státní správě, samosprávě.

h) Kvalita státní správy

Kvalifikovaná, respektovaná a výkonná státní správa dokáže účinně působit proti korupci a naopak.

i) Klientelismus

Je významný soubor podnětů ke korupčnímu chování. Spočívá v již zmiňovaném zvyku vyřizovat občanské záležitosti zákulisní cestou, mimo pracovní dobu, mimo pořadí, prostřednictvím známých apod.

j) Hodnotový žebříček

Bohatství, touha po jmění, osobní statky a prospěch jsou na prvním místě v deformovaném žebříčku hodnot.

k) Chudoba

Nízké mzdy úředníků, sociální nejistota nebo objektivně vysoké životní přispívají ke snaze vydělávat si peníze jiným způsobem, např. úplatkem.

l) Korupční vzory

Významnou roli zde hraje obecné povědomí. Čím více jsou lidé přesvědčeni, že úředníci jsou zkorumpovaní, tím budou jednotlivci a společnost náchylnější k vlastnímu korupčnímu jednání.

m) Vliv médií

Míra objektivity a informační serióznosti má velký vliv na veřejné mínění.

1.3 Druhy a formy korupce

Literatura nabízí různé druhy korupce podle nejrůznějších kritérií. Nejjednodušší rozdělení je podle velikosti na tzv. velkou a malou korupci a jejich modifikaci state capture [8].

1. Velká korupce (organizovaná)

Bývá spojena s korupcí politických špiček a čelných představitelů veřejného a společenského života. Tento typ korupce není příliš častý, ale úplatky dosahují značného rozsahu, bývají velmi dobře utajovány a prospěch bývá značně velký. Příkladem může být zpronevěra veřejných zdrojů, zneužívání veřejné moci při udělování veřejných zakázek, zisk důležitých a běžně nedostupných informací, zločiny bílých límečků.

2. Malá korupce (bagatelní)

Malá neboli byrokratická korupce je opakem velké. Většinou se jedná o „korupci v běžném životě“. Je do ní zapojeno větší množství účastníků, ale úplatky jsou menší než u velké korupce. Může jít například o podplácení úředníků, špatná organizace, zneužívání pravomocí vyplývajících z dozorové činnosti veřejné správy.

3. State capture

Světová banka definuje state capture jako [8]: *„aktivita jednotlivců, skupin a firem jak veřejné, tak i soukromé sféry, které směřují k ovlivňování utváření zákonů, regulací, nařízení, rozhodnutí a ostatních vládních postupů ve svůj prospěch v důsledku ilegálních a netransparentních provizí soukromého charakteru veřejným úředníkům díky neformálním, netransparentním a preferenčním přístupovým kanálům“.*

Dle Dančáka ukazuje ovládnutí legislativního procesu soukromými subjekty, který již vytváří korupci zamýšleně. U state capture často dochází k formování korupčních sítí a stojí spíše někde uprostřed velké a malé korupce. Může dojít k „privatizaci veřejné správy“, která se dostane do soukromých rukou a symbiózou politických elit s vlivnými ekonomickými strukturami. Takto zavedený klientelismus a nepotismus poté způsobuje oboustrannou existenční závislost na trvání vztahu. Tento druh je spojován s formováním koluzivních sítí, které omezují politickou soutěž, podkopáním svobodných voleb skrytou reklamou a neprůhledným financováním kampaní, zneužitím legislativní moci, korupce médií.

Korupční jednání mohou nabývat celé řady forem. V některých případech může jít o jednoduché a osvědčené úplatky, jindy o sofistikované a dobře propracované postupy. Není proto dost dobře možné vždy korupci prokázat nebo z ní někoho obvinít.

Mezi základní formy korupce lze zařadit [8]:

- vlastizrada, velezrada, pašování,
- zpronevěra, padělání,
- zneužití moci, nezasloužené prominutí trestů,
- podvody, vydírání,
- uplácení, podplácení, přijetí nepatřičného daru,
- nezákonný dohled, nezákonné odposlechy,
- daňové podvody, daňové úniky, nepřiměřené obohacování, aj.

Níže uvedená tabulka shrnuje jednotlivá kritéria členění korupce a její jednotlivé formy.

Tabulka 1: Klasifikace forem korupčního jednání

ZVOLENÉ KRITÉRIUM KLASIFIKACE FOREM KORUPCE	FORMA KORUPCE
Intenzita páčání, rozsah a závažnost korupce	malá (bagatelní) korupce velká (organizovaná) korupce state capture
Oblast výskytu korupce	korupce vnitřní, korupce politická, korupce ve veřejné správě a ve veřejném sektoru, korupce v soukromém sektoru, korupce v médiích, korupce ve sportu
Využití soukromých prostředků k ovlivňování veřejných rozhodnutí	ovládnutí státu vlivová korupce administrativní korupce (podle pravidel a proti pravidlům)
Existence dohody mezi aktéry	korupce přímá korupce nepřímá (zprostředkovaná)
Charakter subjektů korupčního vztahu	korupce základní (individuální) korupce organizovaná
Četnost korupčních vztahů	korupce ojedinělá korupce recidivující
Původ aktérů korupce	korupce domácí korupce importovaná
Teritorium rozsahu korupce	korupce regionální korupce národní (celostátní) mezinárodní korupce

Zdroj: vlastní zpracování podle [53].

1.4 Důsledky korupce

Korupce je problémem nejenom ekonomickým a politickým, ale také problémem celospolečenským, jehož náklady dopadají jak na veřejný a soukromý sektor, tak i na všechny daňové poplatníky. V korupčním prostředí dochází k rozšiřování nelegální ekonomiky, což limituje možnosti státu při výběru daní a tím klesá schopnost státu poskytovat příslušné veřejné statky. *Korupční prostředí tedy zvyšuje náklady státu, snižuje efektivitu investiční činnosti ze státního rozpočtu a ohrožuje důvěru v právní stát a v bezpečnost státu [52].*

Tuto problematiku ve své knize řeší Volejníková, která důsledky korupce dělí na mikroekonomické a makroekonomické. Pro potřeby této práce bude však větší část věnována makroekonomickým důsledkům a zejména vztahu korupce a makroekonomických ukazatelů, kterým se zabývá podkapitola 4.1.1.

1.4.1 Mikroekonomické důsledky korupce

Jak čeští tak zahraniční autoři uvádějí ve svých dílech různé negativní dopady a důsledky korupce. Například podle TI *„korupce zvyšuje ceny zboží a služeb, vede ke snižování úrovně, neboť jsou dodávány výrobky horší kvality a je nakupována nevhodná či nepotřebná technologie“*. Dále je uvedeno, že *„korupce způsobuje neefektivní rozdělování, neboť umožňuje, aby vládní zakázky získala firma nejméně kvalitní, avšak schopná nabídnout nejvyšší úplatek“*. Podle Chmelíka vede korupce k nekontrolovatelnému růstu cen, ke snižování kvality zboží a neefektivnosti trhu, k zadlužení země, ale také k zvyšování chudoby a celkové zaostalosti země. Tyto důsledky se v ekonomickém prostředí vyskytují v souvislosti se selháním trhu. Lze tedy říci, že korupce jako jeden z klíčových faktorů významně napomáhá selhání trhu nebo v jeho důsledku vzniká [53], [15]. Více se selháním trhu a jeho příčinami zabývá podkapitola 3.1.5.

Dalším důsledkem korupce je také nepříznivý vliv na morálku a etiku společnosti, protože korupční rozhodnutí jsou určována nízkými motivy a tím zbavují široké vrstvy obyvatelstva motivu k dodržování zákonů. *„Korupce tak ohrožuje životaschopnost demokratických institucí a tržních ekonomik, tedy systémů, na kterých demokratická společnost stojí.“* [53].

Obecně mikroekonomické důsledky korupce způsobují neefektivní alokaci zdrojů a přerozdělení bohatství od nekorumpujících jednotlivců ke korumpujícím jednotlivcům, které jsou spojené s realizací monopolní síly, omezením konkurence, likvidací firem, růstem nákladů a cen, snižováním kvality produkce, omezením poptávaného množství statků a služeb, poklesem ochoty platit daně a růstem transakčních a společenských nákladů [53].

1.4.2 Makroekonomické důsledky korupce

Výskyt korupce lze historicky doložit ve všech ekonomikách, ať už v ekonomikách zvykových, tržních či centrálně plánovaných. Ve vyspělých ekonomikách, které jsou charakterizovány jako ekonomiky smíšené, hraje značnou roli stát. Rostoucí role státu s sebou v ekonomice přináší nebezpečí byrokratizace společnosti a rostoucí příležitosti ke korupčnímu chování [18].

V centrálně plánovaných ekonomikách je korupce důsledkem neexistence trhu. Zde jsou kromě klasických úplatků velmi důležité klientelistické a protekční vazby. V ekonomikách transformačních působí dědictví komunismu, které ovlivňuje korupci jako doprovodný jev transformačních procesů. *„Funkční změny korupce jsou v období transformace determinovány především přeléváním korupce z oblasti služeb a obchodu do sféry veřejné správy a administrativy, sama transformační korupce vzniká v procesech, které jsou ze své podstaty ojedinělé a neopakovatelné [53].*

Korupce deformuje priority vládní politiky včetně cílů měnové a fiskální politiky, a proto dlouhodobě nepřináší zemi ekonomickou stabilitu. Také růst mezinárodního obchodu vytváří příležitosti k úplatkům, které jsou často označovány jako provize či odměny [53].

1.4.3 Hlavní makroekonomické ukazatele

Korupce je také spojována s makroekonomickými ukazateli, kterými lze postihnout ekonomickou výkonnost sledované země. Pro potřeby bakalářské práce jsem vybrala nejdůležitější ukazatele, které jsou součástí magického čtyřúhelníku. Na místo salda obchodní bilance je však uveden státní dluh, který je v tomto případě důležitějším ukazatelem.

Vybranými ukazateli jsou tedy HDP, míra nezaměstnanosti, inflace a státní dluh [35]:

Hrubý domácí produkt

Nejsledovanějším národohospodářským ukazatelem užívaným pro měření výkonnosti dané ekonomiky je HDP. Lze ho definovat jako tržní hodnotu všech finálních statků a služeb vyprodukovaných v dané ekonomice za dané časové období.

Hrubý domácí produkt lze vypočítat pomocí tří metod, a to výdajovou metodou, výrobní metodou, nebo důchodovou metodou. Za nejdůležitější je však považována metoda výdajová. Pomocí této metody lze zjistit HDP součtem všech výdajů vynaložených na finální statky a služby. Tyto statky a služby jsou rozčleněny na výdaje domácností na spotřebu (C), výdaje na investice (I), výdaje vlády na nákupy výrobků a služeb (G) a čistý export (NX). Celkový vzorec pro výpočet výdajové metody je následující:

$$HDP = C + I + G + NX \quad (1)$$

Míra nezaměstnanosti

Nezaměstnanost je jedním z největších problémů světových ekonomik. Míra nezaměstnanosti je definována jako procento nezaměstnaných z ekonomicky aktivních

obyvatel. Níže je uveden vzorec pro výpočet míry nezaměstnanosti, kde u znamená míru nezaměstnanosti v procentech, U je počet nezaměstnaných a L značí počet zaměstnaných.

$$u = \frac{U}{L+U} \times 100 \quad (2)$$

Inflace

Inflace je obecně definována jako růst cenové hladiny. Její růst však nemusí znamenat růst všech statků a služeb, některé z nich mohou stagnovat nebo i klesat, ale v průměru ceny rostou. Míra inflace je měřena pomocí Indexu spotřebitelských cen. Vyjadřuje procentní změnu průměrné cenové hladiny za posledních dvanáct měsíců. Vzorec pro výpočet je následující:

$$CPI = \frac{\sum_i \frac{p_{1i}}{p_{0i}} \times w_i}{\sum_i w_i} \times 100 \quad (3)$$

kde p_{1i} značí cenu i -tého statku či služby ve sledovaném roce, p_{0i} znamená cenu tohoto statku či služby v základním období a w_i je váha tohoto statku či služby v celém spotřebním koší.

Vývoj spotřebitelských cen se sleduje na spotřebních koších. Ty jsou založeny na souboru vybraných statků a služeb placených obyvatelstvem. V současnosti spotřební koš obsahuje 775 statků a služeb agregovaných do dvanácti skupin a to formou váženého aritmetického průměru individuálních cenových indexů [39].

Státní dluh

Dalším z makroekonomických ukazatelů je státní dluh, který je tvořen závazky vlády. Vzniká deficitním financováním státního rozpočtu a je financován pokladničními poukázkami, obligacemi, přímými půjčkami nebo půjčkami od Evropské investiční banky. Česká republika má v porovnání s okolními zeměmi relativně nízký, ale prudce se zvyšující státní dluh. V roce 2014 se státní dluh pohyboval kolem 42,6 % z HDP [36].

Státní dluh je spravován Odborem Řízení státního dluhu. Hrubý státní dluh je hlavní položkou dluhu centrální vlády a tvoří zhruba 95 % celkové hrubé zadluženosti sektoru vládních institucí národního hospodářství [26].

2 METODY MĚŘENÍ KORUPCE

Pro vyhodnocování korupce je nezbytné nalézt účinné způsoby měření, které mohou napomoci lépe pochopit různé formy korupce, jejich příčiny i důsledky. Jelikož jde o jev vysoce latentní, je korupci velmi obtížné změřit. Proto se při měření setkáváme spíše s odhady než s přesnými kvantitativními daty. Převážnou většinu dat využitelných pro analýzu korupce nelze získávat v podobě běžně dostupných statistických (tzv. tvrdých) dat. Některé přístupy doporučují vycházet z analýzy tisku, avšak rozhodně nelze tímto způsobem založit seriózní analýzu jevu. Korupci je potřeba měřit pomocí indexů, které jsou tvořeny na základě sociologických průzkumů, tzv. měkkých datech. Pomocí nich lze provádět srovnání mezi jednotlivými státy [53].

Podle způsobu sběru a vyhodnocování dat lze rozčlenit studie a analýzy vyjadřující korupci do čtyř základních skupin [53]:

1. skupina vyjadřující názory expertů,
2. skupina zahrnující průzkumy veřejných mínění,
3. skupina studií a analýz vycházející ze složených indexů,
4. skupina vycházející z objektivních dat.

Na základě zjištěných indexů však nelze vytvářet přesné závěry, jelikož se jedná o nepodložená data.

2.1 Expertní hodnocení

První skupina představuje studie a analýzy, které reprezentují názory expertů. Jejich pohled je objektivnější než pohled místních respondentů a jsou schopni lépe rozeznat riziková místa v ekonomice, politice a finančním prostředí pro potřeby zahraničních investorů.

International Country Risk Guide (ICRG)

Jedním z příkladů expertního hodnocení je index korupce, konstruovaný na základě studie International Country Risk Guide (ICRG). Tato studie je již od roku 1982 každoročně připravována organizací Political Risk Services. ICRG vyjadřuje množství zvláštních plateb, které jsou vysoce i níže postavení vládní úředníci ochotni požadovat a přijímat. Od ostatních indexů se odlišuje tím, že se nestanovuje míra korupce v dané zemi, ale politická rizika spojená s korupcí. Výsledky této studie využívají především výzkumní pracovníci a podniky. Přístup k těmto výsledkům je však zpoplatněn [53].

Kompozitní hodnocení ICRG jsou založena na vzorci [41]:

$$\text{CRR (země x)} = 0,5 \times (\text{PR} + \text{FR} + \text{ER}) \quad (4)$$

CRR (composite risk rating) = kompozitní hodnocení rizika,

PR (political risk rating) = hodnocení politického rizika,

FR (financial risk rating) = hodnocení finančního rizika,

ER (economic risk rating) = hodnocení ekonomického rizika.

Governance Matters (GM)

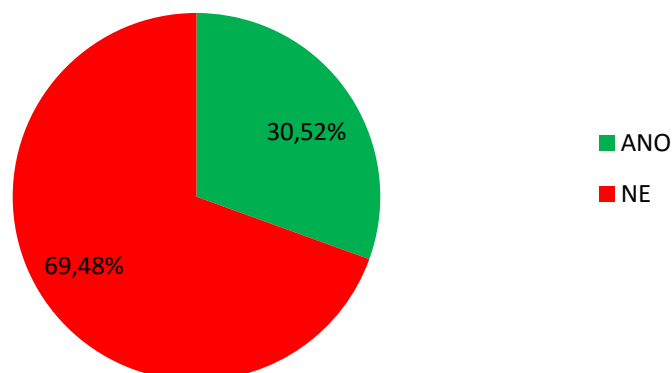
Další metodika pro měření korupce je vypracovaná Světovou bankou, která se spolupodílí na celosvětovém boji s korupcí. Od roku 1996 Světová banka pravidelně zveřejňuje souhrnný index Governance Matters (GM). Tento index vychází z několika různých měření, které vytváření mezinárodní organizace, politické a obchodní organizace, univerzity, firmy, střediska znalců, ale také nevládní organizace. Jde zde o kombinace dat získaných odhadem expertů a dat získaných na základě dotazníkového šetření obyvatel a firem [53].

Uvedený index slouží k posouzení celkové situace kvality správy v zemi. Země měřené pomocí tohoto indexu jsou klasifikovány hodnotami, které se pohybují v intervalu <-2,5-2,5>. Čím vyšší je hodnota indexu, tím lepší je hodnocení kvality dané složky správy [53].

2.2 Šetření v rámci firem a obyvatel

Další skupinu tvoří instituce, provádějící výzkumy veřejného mínění, které vycházejí z použití statistických metod ke zpracování údajů získaných od občanů nebo firem. I když průzkumy mohou být nepřesné, je potřeba brát výsledky vážně, jelikož vyjadřují názory těch, kterých se korupce v důsledku nejvíce dotýká. V České republice se těmito průzkumy zabývají zejména Institut pro výzkum trhu nebo Centrum pro výzkum veřejného mínění. Dle Volejníkové do této skupiny patří [53]:

Setkali jste se v životě osobně s korupcí?

Obrázek 1: Osobní zkušenosti s korupcí

Zdroj: vlastní zpracování podle [54].

Growth Competitiveness Index (GCI)

Světové ekonomické fórum vypracovalo metodický přístup, týkající se hodnocení konkurenceschopnosti ekonomik pomocí tzv. indexu konkurenceschopnosti. Jedním z indexů je Growth Competitiveness Index (GCI), který podle odborníků zahrnuje faktory, mající vliv na ekonomický růst zemí. Těmito faktory jsou: kvalita makroekonomického prostředí, stav veřejných institucí a rychlost zavádění nových technologií. Z těchto faktorů vznikly tři indexy GCI: index makroekonomického prostředí, index veřejných institucí a index technologií. Indexy nabývají hodnot v intervalu $<1,00-7,00>$, kde čím vyšší hodnota, tím vyšší míra konkurenceschopnosti.

Česká republika obsadila v roce 2014 37. místo ze 144 hodnocených zemí. Oproti roku 2013 si tak polepšilo o devět příček. ČR dosáhlo vyššího hodnocení z důvodu rostoucí úrovně základního a vyššího vzdělávání, obnovenou důvěrou ve finanční trhy a příznivým makroekonomickým prostředím [56].

Globální barometr korupce (GCB)

Velmi důležitý je také Globální barometr korupce (GCB), který je uváděn od roku 2003. Je založen výhradně na průzkumech veřejného mínění a specifikuje oblasti, v nichž je vnímání korupčních praktik nejzávažnější. Jeho úkolem je „zjistit, jak v jednotlivých zemích občané vnímají rozsah korupce v daných oblastech, její rozsah ve srovnání s předcházejícím obdobím

a očekávání vývoje do budoucnosti“. Může nabývat hodnot v intervalu $<1 - 5>$. Čím nižší je hodnota, tím méně je daný sektor zkorumpovaný.

Index plátců úplatků (BPI)

Roku 1999 zavedla Transparency International Index plátců úplatků (BPI), který seřazuje exportující země světa podle jejich sklonu k uplácení. Zemím, kde se průzkum provádí je přiřazována hodnota ze stupnice 0,00-10,00. Výsledek poté naznačuje pravděpodobnost, s jakou se země při obchodování se zahraničím pokusí podplácet. Čím vyšší je hodnota BPI, tím nižší je pravděpodobnost, že se země zapojí do uplácení při obchodování se zahraničím. Význam a využití indexu BPI postupem času stoupá, z důvodu postupující globalizace a propojování zemí. Pomocí BPI si může každá země vytvořit představu, jak se budou v jejich ekonomickém prostředí chovat případní zahraniční investoři.

2.3 Složené indexy

Složené indexy jsou vytvářeny na základě spojení několika již existujících indikátorů korupce. Do této skupiny řadíme jeden z nejdůležitějších indexů pro měření korupce [53]:

Index vnímání korupce (Corruption Perception Index; CPI)

Jde o nejznámější a nejpoužívanější ukazatel korupce, který je od roku 1995 každoročně sestavován mezinárodní nevládní organizací TI a Goettingenskou univerzitou v Německu. Zaměřuje se především na korupci ve veřejném sektoru. Účastníky průzkumu bývají domácí i zahraniční podnikatelé, analytici, zástupci odborné veřejnosti z hodnocených zemí. Index CPI řadí země podle míry vnímané korupce ve veřejném sektoru s použitím stupnice 0–100, kde 100 označuje zemi téměř bez korupce a 0 znamená vysokou míru korupce.

Pro sestavení indexu je potřeba shromáždit pro každou zemi vysoce kvalitní data, která musí splňovat jasně definované předpoklady. Aby mohl být příslušný indikátor do zpracování indexu zahrnut, musí splňovat tři základní kritéria [53]:

- umožnit srovnání více zemí,
- měřit celkovou úroveň korupce,
- nesmí být starší tří let.

Indexu CPI se podrobněji věnuje kapitola 4, kde je provedena analýza a následná komparace u jednotlivých států.

3 SELHÁVÁNÍ STÁTU

Korupce je škodlivá celospolečensky, hospodářsky i politicky. Ohrožuje demokratické principy právního státu a tržní ekonomiku. Má negativní vliv nejenom na firmy a jednotlivce, ale výrazně ovlivňuje celý stát. Následující podkapitola se bude zabývat teorií vzniku státu, definicí, různými znaky státu, ale také funkcemi a příčinami jeho selhávání.

3.1 Stát

Termín stát ve smyslu označení určité formy politické organizace společnosti byl pravděpodobně poprvé použit na počátku 16. století Machiavellim v díle Vladař. Pojem stát byl však pod různým označením, jako polis, respublica nebo koruna předmětem teoretického zájmu již od starověku [58].

3.1.1 Teorie vzniku státu

Teorií vzniku státu existuje několik, mezi nejzákladnější však patří koncepce:

- Teologická
- Patriarchální
- Mocenská
- Smluvní

Dle teologické teorie je stát vytvořen Bohem a pokyny k vytváření státu vycházejí ze svatých příkázání. Starší variantou je teorie teokratická, vycházející z teze o božském původu panovníka [21], [57].

Patriarchální teorie vysvětluje vznik státu jako výsledek postupného rozšiřování rodiny. Hlava státu má zde nad obyvateli stejnou moc jako otec nad rodinou. Příbuzná patrimoniální teorie odvozuje stát z vlastnického práva k půdě [57].

Mocenská teorie neboli teorie násilí, vysvětluje původ státu jako výsledek uplatnění násilí jedné skupiny nad skupinou druhou. Stát chápe jako vládu silnějších nad slabšími [57].

Nejznámější teorie smluvní předpokládá, že stát vznikl na základě smlouvy mezi lidmi. Došlo k vytvoření organizované společnosti. Lidé přešli od přirozeného stavu ke stavu občanskému, ke společnosti a státu zároveň. Představitelé smluvní teorie z ní vyvozovali různé důsledky: Rousseau zásadu svrchovanosti lidu, Locke opodstatnění konstituční monarchie a Hobbes neomezené postavení knížete a státní moci vůbec [57].

3.1.2 Definice státu

Stejně jako pro pojem korupce, tak i pro pojem stát existuje několik různých definic. Nejznámější a nejpoužívanější definicí státu je: „Stát je organizované společenství lidí, žijících trvale na určitém ohraničeném území“.

Podle Zoubka jde o *hierarchicky uspořádaný, suverénní, mocensko-řídící subsystém politického systému společnosti, který je tvořen státními úředníky a státními orgány a který prostřednictvím práva „řídí“ společnost [57].*

Pojmem a funkcemi státu se také zabývá Stejskal a Mikušová Meričková, kteří uvádí, že *stát je ekonomickým subjektem, který se od ostatních ekonomických subjektů odlišuje tím, že je nositelem donucovací moci. Jde o moc, která umožňuje donutit ostatní ekonomické subjekty vykonávat činnosti, které nevyplývají z jejich ekonomického rozhodování, jež by podle něj normálně nevykonávaly [25].*

3.1.3 Znaky státu

I přes různé podoby států, jejich cílů a funkcí, lze stanovit obecné znaky, vymezující stát.

Těmito znaky jsou [57]:

1. Státní moc a s ní související suverenita státu, státní symboly a státní idea.
2. Relutární (měnová) funkce a politika státu.
3. Státní území.
4. Státní občanství.
5. Právní historie a dědictví, včetně pozitivního právního systému.
6. Uznání jinými státy mezinárodního společenství.

Za znaky moderního státu považuje Pierson [37]:

- monopolní kontrola prostředků násilí,
- území (územní systém),
- suverenita,
- ústavnost,
- neustrannost výkonné moci,
- veřejný administrativní aparát,
- pravomoc a zákonnost,
- občanství.

K těmto kategoriím dodal Pierson devátou kategorií, kterou je daňový systém.

Hlavními prvky, které budou podrobněji rozebrány, jsou však podle Jellinka [19]:

1. Státní území

Území státu je teritoriálně-právní prostor vymezený státními hranicemi, které určují, kde končí území jednoho státu a začíná území dalšího státu. Státní hranice jsou podle mezinárodního práva obvykle mezinárodními smlouvami stanovené linie vymežující území, na něž se vztahuje suverénní moc státu. Charakter hranic je dán zejména historickými, geografickými, strategickými a politickými podmínkami. Součástí státního území jsou i hranice vedené na povrchu země a na hladině vod, které ohraničují podzemní a vzdušný prostor.

2. Státní národ

Souhrn lidí náležející k určitému státu tvoří státní národ. Státní národ je rozlišován ve dvojí funkci – jako subjekt státní moci a jako předmět státní činnosti. Za národ není považováno veškeré obyvatelstvo, ale je vymezen v politickém smyslu.

3. Státní moc

Z hlediska státovědy je státní moc univerzální schopností státu prosazovat na svém území veřejnou vůli, vyjádřenou v právním řádu, včetně prostředků donucení. V širším pojetí je státní moc vyjádřena termínem veřejná moc, zahrnující kromě státní moci jako rozhodující složky moc uplatňovanou korporacemi, zejména územní správou. V současné době, kdy je každý stát členem, případně přidruženým členem mnoha mezinárodních organizací a je vázán mnoha mezinárodními smlouvami, je již čistý model vnější nezávislosti moci určitého státu pouhou teoretickou fikcí.

3.1.4 Funkce státu

Stát vzniká postupně s cílem realizovat existenční motivy života obyvatel, realizovat osobní ambice jednotlivců, zajištění obrany a pořádku. Tyto cíle se nazývají funkcemi státu a lze je tedy charakterizovat jako základní zaměření činností státu. Jelikož jsou závislé na mnoha zvláštích určitého státu, mohou být u jednotlivých států rozmanité [21]. Rozlišujeme především funkce vnější a vnitřní.

Ke vnějším funkcím se obvykle řadí [21]:

- funkce integrace,
- funkce účelové spolupráce,
- funkce obrany.

Integrační funkce obsahuje sdružování států s cílem kolektivní obrany vůči agresi jiných států a jejich seskupení agresivního charakteru. Funkce účelové spolupráce má často obchodní, hospodářský, finanční charakter a může být zaměřena k řešení globálních problémů. Poslední vnější funkce, funkce obrany, znamená zřízení a budování armády jako ozbrojeného sboru k ochraně před napadením státu.

Vnitřní funkce lze dělit na [21]:

- normativně-regulativní,
- výkonnou,
- funkci spravedlnosti,
- funkci kontrolní.

Funkce normativně-regulativní je realizována prostřednictvím vydávání zákonů a spočívá v uznávání všeobecně závazných pravidel, norem chování, činnosti fyzických a právnických osob, úřadů, organizací a společností. Výkonná funkce dále spočívá v aplikačním provádění zákona, což znamená, že na základě zákona jsou státními orgány vydávána rozhodnutí a to z vlastního podnětu nebo na žádost subjektů. Ve funkci spravedlnosti jde především o rozhodování o vině a trestu, kdy soud rozhoduje věci a spory občanské, správní, trestní a ústavní. Při funkci kontrolní posuzují kontrolní orgány činnost nejenom různých orgánů státu, úřadů, ale i občanů a nestátních organizací.

Funkce a zásahy státu z pohledu ekonomie popisují ve své publikaci „Teorie a praxe veřejné ekonomiky“ Stejskal a Mikušová Meričková následovně [25].

Uvádí zde, že stát plní určitou ochrannářskou funkci, čímž nutí své občany dodržovat jimi odsouhlasená pravidla, omezující jejich chování a stanovující vlastnická práva ke zdrojům. V okamžiku, kdy je tato funkce státem plněna, je jednotlivcům umožněna realizace vzájemně výhodné výměnné aktivity neboli tzv. dobrovolné bilaterální výměny na ekonomickém trhu. Tento proces musí být výhodný pro strany, které do něj vstupují, což je možné v případě, kdy spotřebitel projeví ochotu poskytnout protihodnotu za uspokojení své potřeby.

Dále je uvedeno, že existují také statky, které nejsou schopny vyprodukovat ekonomický trh na základě bilaterální výměny. Jde o statky, z jejichž spotřeby není možné nikoho vyloučit. Jejich produkci proto zastrešuje stát na základě organizování multilaterálních výměn. Zde stát plní další ze svých funkcí a to funkci produktivní. Rozhoduje o produkci a financování kolektivních statků, které probíhají na politickém trhu.

V případě kdy dochází k nerovnováze ekonomického systému, kterou trh sám o sobě není schopen vyřešit, je potřeba státního zásahu do ekonomiky. Tím dochází k tržnímu selhání. Za nejdůležitější jsou dle Stejskala považovány tři funkce, pomocí kterých stát přímo zasahuje do tržního mechanismu. Jsou jimi [5], [25]:

- alokační funkce,
- redistribuční funkce,
- stabilizační funkce.

Alokační funkce znamená efektivní umístění peněžních fondů, vzácných zdrojů prostřednictvím přerozdělování. Alokační efektivnosti dosahuje ekonomika, pohybující se na hranici výrobních možností. Jde tedy o stav, kdy ekonomika není schopna vyrobit víc jakéhokoliv statku, aniž by snížila výrobu jiného statku.

Redistribuční funkce zajišťuje spravedlivý přesun části peněžních prostředků od bohatších jednotlivců k chudším. Ekonomický systém přijímá takovéto opatření v zájmu zachování sociálního smíru. Redistribuce je realizována prostřednictvím transferových plateb, které mají jak peněžní, tak věcný charakter.

Stabilizační funkce je realizována prostřednictvím hospodářské politiky státu, která představuje označení pro státní zásahy do ekonomiky. Pomocí této funkce usiluje stát o minimální výkyvy v ekonomice a snaží se dosáhnout ekonomické stability prostřednictvím monetární a fiskální politiky.

3.1.5 Příčiny tržního selhávání

Jelikož tržní mechanismus není schopen vždy zajistit všechny své funkce, je potřeba existence veřejného sektoru, ve kterém dochází ke státním intervencím. Příčiny selhání trhu neboli příčiny existence veřejného sektoru členíme na [25], [44]:

- mikroekonomické příčiny selhávání tržního mechanismu,
- makroekonomické příčiny selhávání tržního mechanismu,
- mimoekonomické příčiny selhávání tržního mechanismu.

Mikroekonomické příčiny selhávání tržního mechanismu souvisí s efektivností ekonomického systému. Trh tedy selhává v důsledku neoptimální alokace vzácných zdrojů, což znemožňuje tržnímu mechanismu produkovat maximálně možné množství statků nebo produkované statky nemají optimální strukturu, je vytvářena horší kvalita, případně nejsou produkovány s minimálními náklady.

Nejběžnějšími mikroekonomickými příčinami jsou [25]:

- nedokonalá konkurence,
- externality,
- kolektivní statky,
- asymetrie informací,
- nekomplexní trhy.

Makroekonomické příčiny mají vazbu na stabilitu tržního systému. Jelikož se ekonomika potýká se různým výkyvy v makroekonomických agregátech, snaží se vláda svými intervencemi tyto agregáty stabilizovat. Další příčinou je neoptimální využívání výrobních faktorů, do nichž patří nedokonalé využívání půdy, práce, kapitálu, technologií a také znalostí a schopností učit se.

Mimeoekonomické příčiny vycházejí z fungování celé společnosti. Dotýkají se zejména otázky solidarity, spravedlivého rozdělování příjmů a majetku, zachování lidského života, zmírnění majetkových a sociálních rozdílů, zajištění organizované společnosti a zachování institucionálních hodnot.

3.2 Nefunkční stát

V předchozí podkapitole byly rozebrány příčiny tržního selhání, které se stát snaží svými intervencemi odstranit a tím dát možnost jednotlivci uspokojit své potřeby. Tato podkapitola se však zabývá otázkou – „Co se děje, když zásahy státu nepomáhají?“. V případě, že stát není schopen dostatečně nebo vůbec uspokojit potřeby člověka, což znamená, že neplní své funkce, může vést v konečném důsledku až k tzv. státnímu selhání. Lze tedy říci, že ani státní zásahy nevedou vždy k dosažení efektivnosti, stability a důchodové rovnosti. Za další problémy selhávajících států lze také považovat například růst násilných trestných činů, obchodování s drogami či zbraněmi, korupce, vysoká nezaměstnanost, chudoba, hyperinflace aj. [25], [40], [55].

Stát, který selhává, jelikož neplní své funkce a povinnosti, můžeme také nazvat nefunkčním státem. Stejně jako pro pojem stát, existuje i pro nefunkční stát několik definic. Například Napoleoni definuje nefunkční státy jako: „*Země se slabou nebo neexistující centrální mocí. Státy, které nemají státní suverenitu v moderním pojetí, tj. nezpochybnitelnou fyzickou kontrolu nad definovaným územím, ale ani přítomnost správních orgánů v celé zemi a loajalitu obyvatelstva k myšlence státu.*“ [30].

V její knize Teror, s.r.o. charakterizuje Napoleoni hlavní problémy nefunkčních států následovně [30]:

- Hranice takových států nejsou střeženy ani nijak určeny.
- Nefunkční státy jsou pustošeny vnitřními boji, či rozděleny zuřivými konflikty ve společnosti.
- Násilí a trestná činnost je rozšířená a vymyká se kontrole.
- Korupce je všudypřítomná.
- V nefunkčních státech vládne bezvládí a chaos.
- Vládnoucí moc odírá vlastní občany.
- HDP na hlavu i celé oblasti se prudce snižuje.
- V některých státech je hlavním zdrojem příjmů výroba a pašování drog, které přinášejí rychlý zisk pro financování různých ozbrojených skupin.

Pro nefunkční stát existují různá rozdělení a označení. Za nejčastěji používané lze zařadit rozdělení podle Rotberga, který státy rozdělil na silné (strong), slabé (weak), hroutící se (failing), zhroucené (failed) a zkrachovalé (collapsed). Další možné rozdělení je dle Buzana na postmoderní (postmodern), moderní (modern) a premoderní (premodern) [4], [40].

3.2.1 Metody zkoumání nefunkčních států

Selhávající neboli nefunkční státy, lze hodnotit a zkoumat na základě indexů. Pro potřeby této práce byly použity následující indexy:

- Index nefunkčních států
- Index lidského rozvoje
- Index lidské bezpečnosti
- Index lidské chudoby

Index nefunkčních států (Fragile States Index)

Fragile States Index neboli Index nefunkčních států, byl v roce 2005 navržen organizací Fund for Peace a bývá pravidelně publikován v časopise Foreign Policy. Organizace Fund for Peace na základě získaných zpráv a informací analyzuje každou ze 178 zemí a hodnotí jejich funkčnost a úspěšnost. K analýze a zpracování informací používá program s názvem CAST (Conflict Assessment Software Tool). Tento program pomocí algoritmu odděluje relevantní data od irelevantních [46].

Data jsou dále tříděna do dvanácti různých sociálních, ekonomických a politických skupin indikátorů, kde sociální indikátor je složen ze čtyř sociálních ukazatelů, ekonomický indikátor obsahuje dva ukazatele a politický indikátor šest ukazatelů. Každý z těchto indikátorů může nabývat hodnot v rozmezí od 0 až 10. Čím nižší je hodnota indexu, tím nižší je míra zranitelnosti a naopak. Součet hodnot může dosahovat 0 až 120 bodů, přičemž 0 znamená absolutně funkční stát a 120 absolutně nefunkční stát [46].

Organizace Fund for Peace řadí státy podle jejich celkové sumy do dalších čtyř kategorií. První, nejkritičtější, skupinu tvoří vysoce ohrožené státy označované jako *alert*. Tato skupina mívá červené označení a FSI u nich dosahuje 90 a více bodů. Druhá kategorie, *warning*, představuje skupinu ohrožených států, ve kterých panuje varovná situace, jelikož by se mohly stát nefunkčními. Ohrožené státy mají žluto-oranžové označení a dosahují od 60 do 90 bodů. Zeleně označení státy bývají státy málo ohrožené. Nazývají se *state* a jejich FSI se pohybuje mezi 30 až 60 body. Poslední skupinu tvoří státy neohrožené, jinak také *sustainable*. Tyto státy jsou označeny modře a jejich výsledek dosahuje hodnot 30 a méně [46].

Index lidského rozvoje (Human development index)

Nástroj měřící kvalitu života, tzv. Index lidského rozvoje, byl poprvé zveřejněn v roce 1990. Jeho výsledky každoročně zveřejňuje United Nations Development Programme ve své publikaci „Human development report“ v překladu „Zpráva o lidském rozvoji“. Index porovnává 187 zemí světa a stanovuje se na základě tří veličin [50]:

- délka života a úroveň zdravotní péče,
- přístup ke vzdělávání,
- životní standart: hrubý národní produkt na 1 obyvatele v paritě kupní síly (v USD)

HDI se pohybuje v intervalu $<0;1>$, přičemž čím více se hodnota HDI blíží 1, tím je ekonomický a sociální rozvoj v dané zemi vyšší. Podle hodnoty HDI jsou země členěny do čtyř kategorií [50]:

Velmi vysoká míra lidského rozvoje	0,890
Vysoká míra lidského rozvoje	0,735
Střední míra lidského rozvoje	0,614
Nízká míra lidského rozvoje	0,493

Index lidské chudoby (Human Poverty Index)

Dalším z indexů měřící kvalitu života je Index lidské chudoby. Stejně jako HDI využívá tento index Rozvojový program Spojených národů UNDP. HPI hodnotí chudobu u

jednotlivců a domácností a měří její intenzitu v jednotlivých zemích. Je sestavován na základě několika indikátorů, které vyjadřují ekonomickou stránku životní úrovně, ale také úroveň zdravotní péče, dětskou úmrtnost, dlouhodobou nezaměstnanost, přístup k pitné vodě, hygienické podmínky aj. [20].

Rozlišují se dva druhy indexu – index pro rozvojové země (HPI – 1) a index pro rozvinuté země (HPI – 2). Oba tyto indexy jsou složeny z dílčích indikátorů [24].

Indikátory rozvojového světa (HPI – 1) [24]:

- pravděpodobnost nedožítí se 40 let,
- negramotnost dospělých,
- nevážený průměr procentního podílu obyvatel bez trvalého přístupu k nezávadné vodě a procentního podílu podvyživených dětí mladších 5 let.

Indikátory rozvinutého světa (HPI – 2) [24]:

- pravděpodobnost nedožítí se 60 let
- procento populace s nedostatečnou gramotností
- procento populace žijící pod příjmovou hranicí chudoby (50% mediánu disponibilního příjmu domácnosti)
- dlouhodobá míra nezaměstnanosti (trvajících 12 a více měsíců)

Oba indexy nabývají hodnot v rozmezí 0 až 1. Naopak od HDI zde platí, že čím vyšší hodnota indexu, tím více je země zaostalá.

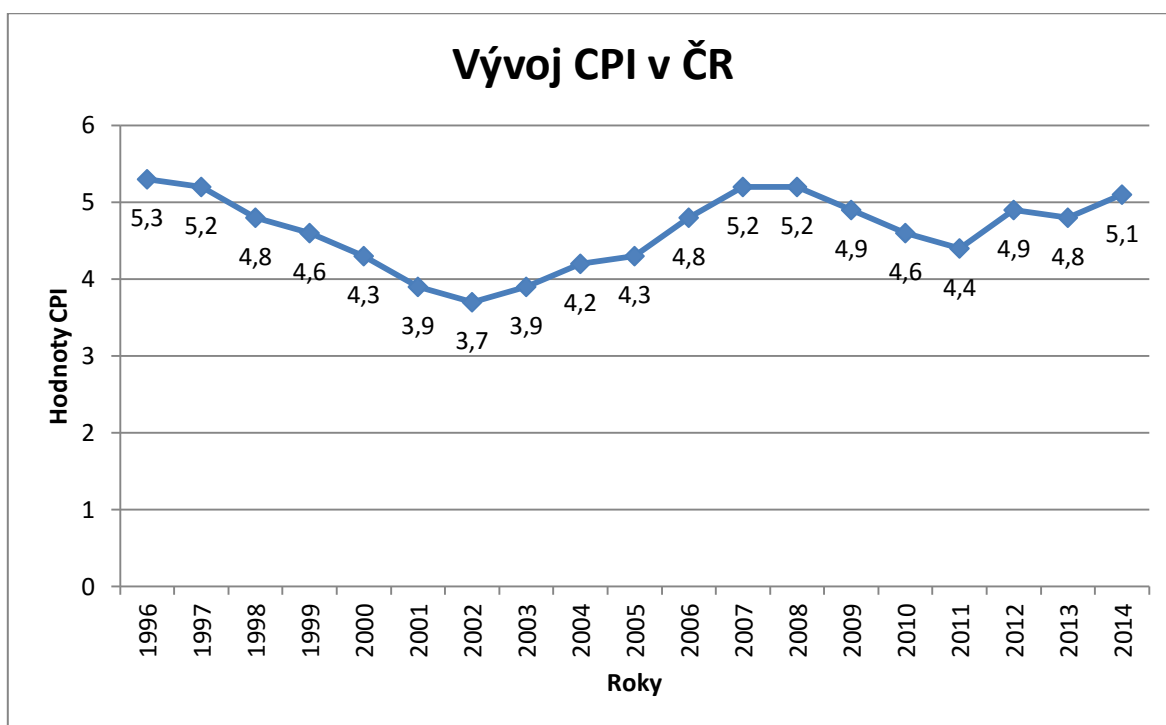
4 ANALÝZA KORUPCE A JEDNOTLIVÝCH UKAZATELŮ

V předchozích kapitolách byly teoreticky vymezeny různé indexy a ukazatelé souvisejících s korupcí a nefunkčními neboli selhávajícími státy. Cílem této kapitoly bude potvrdit hypotézu, že korupce negativně ovlivňuje výkonnost zemí, a proto má tedy vliv na celkové selhání. Nejprve bude provedena analýza pomocí indexu CPI a poté bude posuzován vztah mezi korupcí a různými ukazateli. Na základě získaných dat bude také provedena komparace zemí, vybraných na základě jejich rozmanitosti.

4.1 Analýza korupce podle Indexu vnímání korupce a Globálního barometru korupce

Podle posledních výsledků CPI z roku 2014, obsadila ČR ze 175 zemí 53. místo s 51 body, čímž si oproti roku 2013 polepšila o 3 body a posunula se v celosvětovém měřítku o 4 příčky výše. I když jde o pozitivní posun, v porovnání s 31 evropskými zeměmi se ČR stejně jako v roce 2013 nachází až na 25. místě [49].

Následující graf zobrazuje vývoj CPI od roku 1996 do roku 2014. Jak je možno vidět, v roce 1996, kdy byla ČR do výzkumu zapojena, dosáhla hodnoty 53 bodů. Poté následovalo 7 let zhoršování. Nejhůře na tom ČR byla v roce 2002, kdy klesla hodnota na 37 bodů. Dalších 5 let vedlo opět ke zlepšení. V roce 2007 se index dostal na téměř stejnou hodnotu jako v roce 1996 a to na 52 bodů. V roce 2008 se stav nezměnil, v dalších letech však docházelo opět k poklesu hodnot. Tato situace trvala až do roku 2013. Od té doby se situace začíná opět zlepšovat.

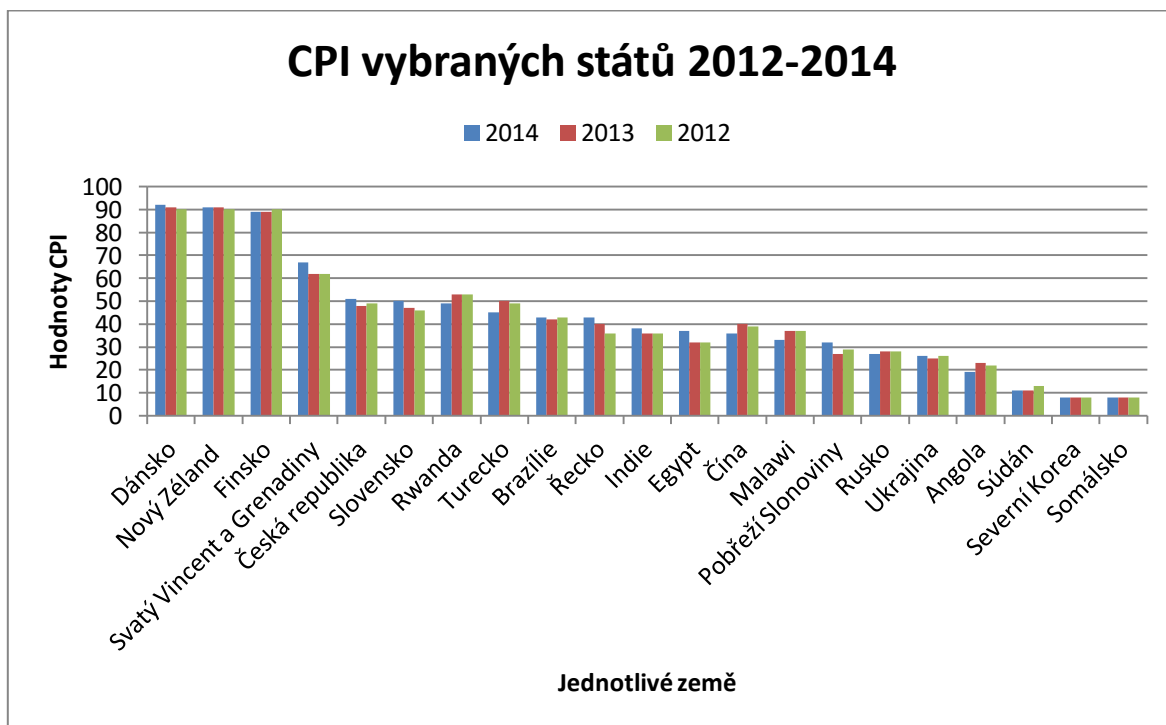

Obrázek 2: Vývoj CPI v České republice

Zdroj: vlastní zpracování podle [49].

Programový ředitel TI pro Českou republiku Radim Bureš přisuzuje podíl na zlepšení korupčního prostředí přijatému velmi progresivnímu zákonu o zadávání veřejných zakázek, dále tomu, že došlo k omezení anonymních akcí a prevenci korupce se již věnuje daleko větší pozornost. Lze pozorovat i negativní rozhodnutí, ale jelikož pozitiva mírně převažují, lze očekávat zlepšení i v dalším roce [9].

Z celosvětového pohledu se mezi nejméně zkorumpované země světa tradičně řadí severské země jako Dánsko (92 bodů), Finsko (89 bodů), Švédsko (87 bodů), Norsko (86 bodů). Druhou příčku stejně jako předešlý rok obsadil Nový Zéland (91 bodů). Z dalších zemí se v první desítce umístilo také Nizozemsko (83 bodů) nebo Lucembursko (82 bodů). Rusko si oproti předešlému roku o 1 bod pohoršilo a zaujímá až 136. příčku s 27 body. Ještě o šest příček níž se nachází Ukrajina s 26 body. Podobného výsledku jako ČR dosáhly Gruzie, Malajsie, Samoa (52 bodů), nebo Slovensko (50 bodů), které si o 3 body polepšilo. Největší poklesy bodů zaznamenalo Turecko, které kleslo z 50 až na 45 bodů, dále Čína, Angola, Malawi a Rwanda, ty se liší o 4 body. Naopak největší růst byl v Egyptě (z 32 bodů na 37 bodů), Pobřeží Slonoviny (z 27 na 32 bodů), Svatém Vincentu a Grenadinách (z 62 na 67 bodů). Nejvíce zkorumpovanými zeměmi je pak Súdán s 11 body, dále Severní Korea a Somálsko s výsledkem 8 bodů [16]. Pořadí těchto zemí zobrazuje tabulka v příloze (Příloha A) a grafické zpracování (Graf č. 3).

Obrázek 3: Vývoj CPI v letech 2012-2014 ve vybraných zemích

Zdroj: vlastní zpracování podle [48].

Výsledky posledního výzkumu Globálního barometru korupce z roku 2013, zpracovaného nevládní organizací TI, kterého se zúčastnilo 114 tisíc respondentů ze 107 zemí světa, jsou následující [47]:

V ČR se ho zúčastnilo 1100 lidí a ukázalo se, že korupci ve veřejném sektoru považuje za závažný problém 83% respondentů. Za nejzkorumpovanější jsou považovány politické strany. V tom se však Česká republika neliší od celku Evropské unie. *Zatímco v roce 2008 považovalo politické strany za poněkud či extrémně zkorumpované 49,8 % respondentů, v roce 2013 je to již 73 %.* Například média v roce 2008 považovalo 10 % respondentů za extrémně zkorumpovaná, v roce 2013 si však polepšila na 9 %. Nezměnil se ale pohled na soukromý sektor, ten za extrémně zkorumpovaný považuje v obou letech 15% respondentů.

Konkrétní zkušenost s úplatkem ve veřejném sektoru přiznalo 15 % respondentů. Na Slovensku je to 21 %, v Maďarsku 12 % a ve Velké Británii pouze 5 %. Nejčastěji v ČR lidé dávali úplatky ve zdravotnictví (15%), přes polovinu těchto respondentů však uvedlo, že šlo o „poděkování“. Dobře pak z tohoto výzkumu vychází školství (4 %) a policie (4 %).

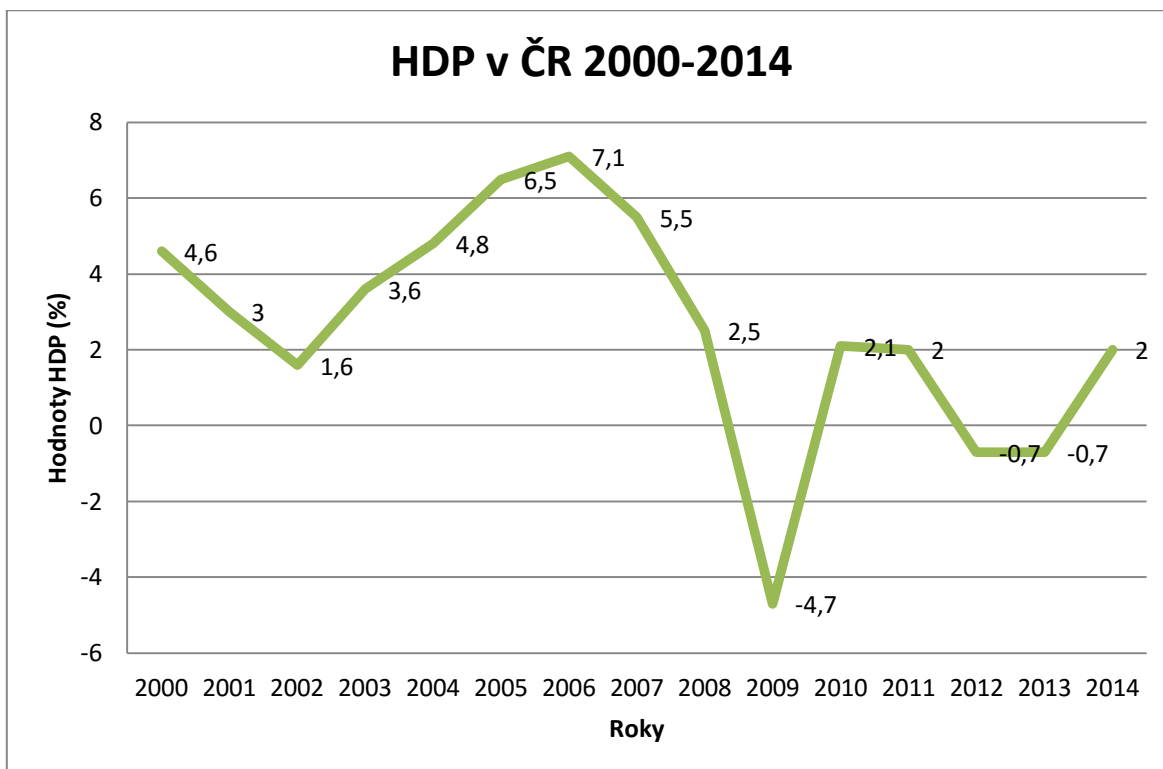
Korupci by v ČR ohlásilo celkem 55 % respondentů, což je podobné procento jako na Slovensku. V Maďarsku by korupci ohlásilo jen 22 %, zatímco ve Velké Británii 91 %

respondentů. Mezi důvody, proč korupci neohlásit, polovina českých respondentů uvádí, že by se stejně nic nestalo. Strach z následků takového oznámení má 23 % respondentů. V jiných zemích se následků bojí 40 % Slováků a 30 % Maďarů, ale i 30 % Britů.

4.1.1 Vztah korupce a HDP

Hledání souvislostí mezi korupcí a HDP je základem všech studií, jež porovnávají korupci s různými veličinami. Většina ekonomů předpokládá, že čím vyšší je úroveň korupce, tím nižší je hospodářský růst. Podle hongkongského ekonoma Moa bylo dokonce zjištěno, že zvýšení míry korupce o 1% sníží ekonomický růst o 0,72 %. Zdali bude tato hypotéza potvrzena, zjistíme na základě porovnání hodnot indexu CPI a HDP [42].

Pro ČR byl nejúspěšnější rok 2006, kdy růst HDP dosáhl 7,1 %. To bylo způsobeno velkým růstem spotřeby domácností, investic a pro ČR klíčovým exportem. Po vypuknutí krize v roce 2009 zaznamenaly téměř všechny složky HDP strmý propad. Největší propad v hodnotě 20,2 % zaznamenaly investice, což negativně ovlivnilo českou ekonomiku nejvíce. Firmy přestaly uskutečňovat nové investice, rušily se již naplánované investice, zahraniční investoři stahovali kapitál. To všechno dále působilo na trh práce, kdy rostla nezaměstnanost, a proto lidé poptávali méně zboží. Další pokles HDP se začal projevovat v letech 2012 a 2013 z důvodu snížení vládních investic. Po dvou letech recese však výkon české ekonomiky stoupl a HDP se v roce 2014 zvýšilo o 2 % [22], [7].

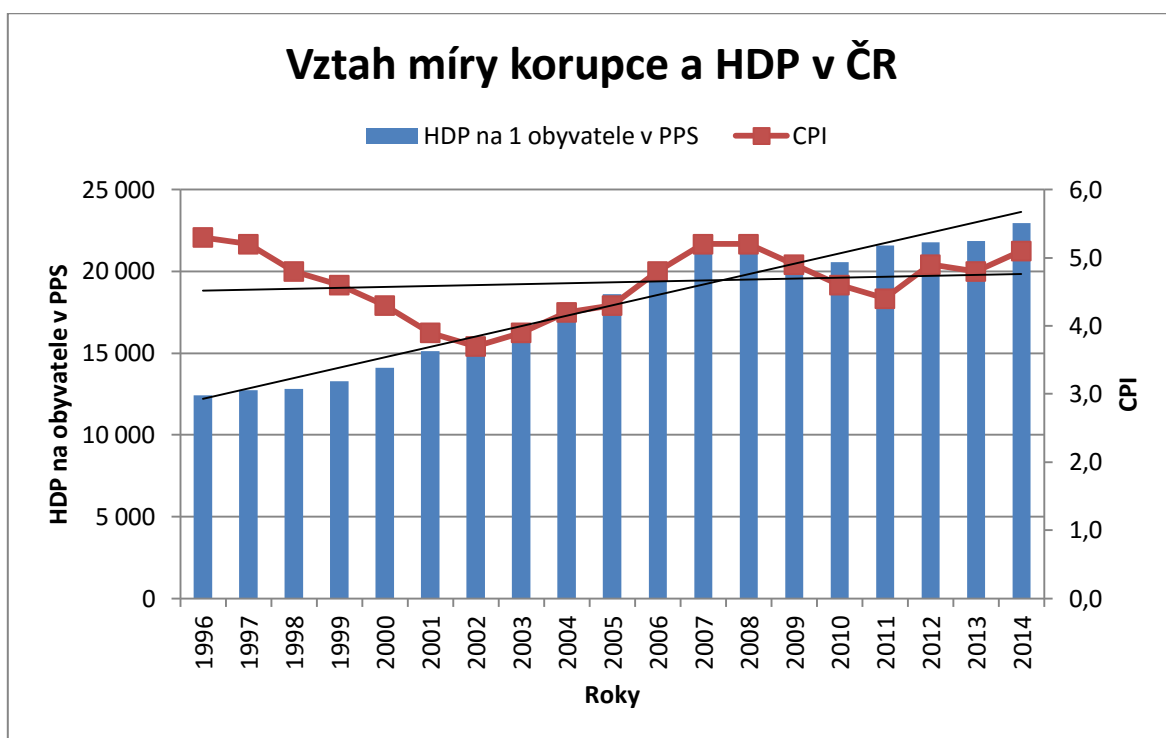

Obrázek 4: Vývoj HDP v České republice od roku 2000

Zdroj: vlastní zpracování podle [12].

Na následujícím obrázku je graficky znázorněn vztah indexu CPI a nejdůležitějšího makroekonomického ukazatele HDP. V roce 1996 dosáhla ČR nejlepšího výsledku z pohledu korupce, ale zároveň nejhoršího výsledku z pohledu HDP na obyvatele. Od této doby, až do roku 2002 však začal HDP růst, kdežto index CPI klesal.

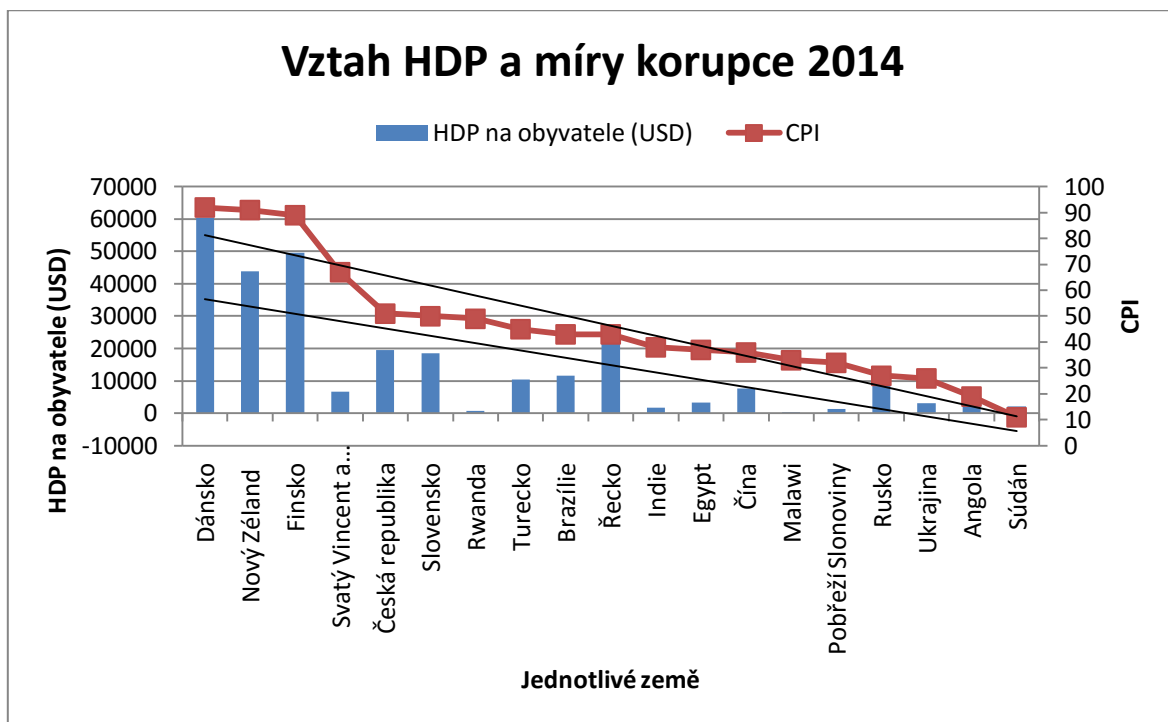
Z grafického zpracování však nelze jednoznačně rozpoznat závislost míry korupce na HDP. Z tohoto důvodu byl pomocí MS Excelu vypočítán korelační koeficient, který dosahuje nízké hodnoty, a to 0,2161. Z tohoto výsledku lze vyvodit závěr, že korelační analýza v ČR neprokazuje vztah mezi korupcí a HDP.

Obrázek 5: Grafické znázornění vztahu míry korupce a HDP v České republice

Zdroj: vlastní zpracování podle [7], [48].

Obrázek č. 6 zobrazuje také vztah ukazatele HDP a indexu korupce. Zde jde však o komparaci jednotlivých zemí na základě jejich hodnoty CPI a HDP na jednoho obyvatele. Nejvyšších hodnot dosahuje opět Dánsko, Nový Zéland a Finsko, a to jak hodnot CPI, tak i HDP. Některé země sice dokazují, že čím vyšší HDP, tím menší korupční prostředí, ale není tomu tak ve všech zemích. Například Svatý Vincenc a Grenadiny dokazuje, že i přes nižší hodnotu HDP dosahuje nadprůměrné hodnoty CPI. Vzhledem k HDP je na tom nejhůře Malawi, po ní následuje Rwanda a Indie. Index korupce je v těchto třech zemích sice nižší než v České republice, mezi nejnižší však nepatří. Na základě výpočtu korelačního koeficientu, který činí hodnoty 0,8524, byla zjištěna silná závislost sledovaných jevů. V tomto případě lze tedy konstatovat, že míra korupce má významný vliv na HDP na obyvatele a tedy s rostoucím HDP roste také hodnota indexu CPI.

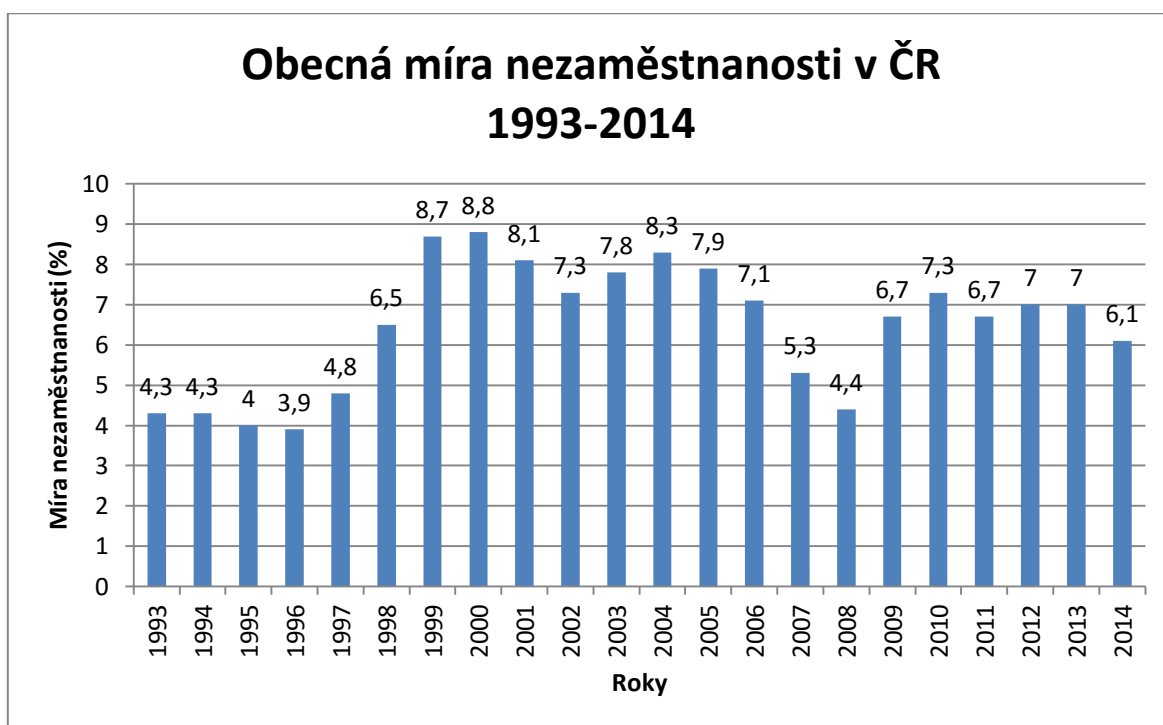

Obrázek 6: Grafické znázornění vztahu míry korupce a HDP ve vybraných zemích

Zdroj: vlastní zpracování podle [48].

4.1.2 Vztah korupce a nezaměstnanosti

Nezaměstnanost je jedním z problémů, který trápí celý svět a její snižování je jednou z hlavních priorit. V ČR dokonce ani růst ekonomiky nemůže zabránit vysokému počtu nezaměstnaných. V letech 1993-1997 si nezaměstnanost držela míru v průměru 4 %, od roku 1998 však začala růst, až nakonec roku 2000 dosáhla 8,8 %. Podle ČSÚ šlo o nejvyšší míru nezaměstnanosti za posledních 25 let. Naopak téměř nulová byla roku 1990. V roce 2008 klesla zpět na 4,4 %. Tuto míru si však neudržela a v dalších letech začala opět stoupat. Od roku 2009 se pohybuje mezi 6 - 7 %. V roce 2014 klesla míra nezaměstnanosti na 6,1 %.

Obrázek 7: Obecná míra nezaměstnanosti v České republice v letech 1993-2014

Zdroj: vlastní zpracování podle [7].

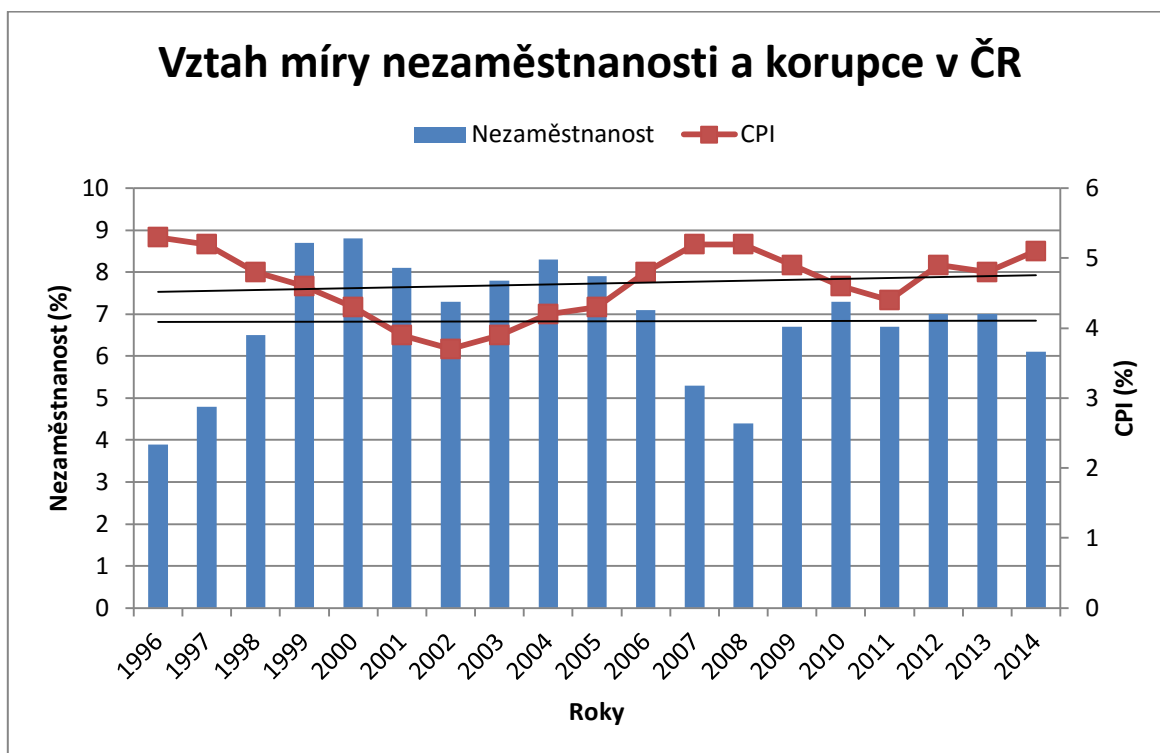
Podle tabulky č. 4 lze konstatovat, že obecná míra nezaměstnanosti v roce 2014 každý měsíc v průměru o 0,1 % klesá. V porovnání nezaměstnanosti u mužů a žen, můžeme na první pohled vidět, že více nezaměstnaných je v ČR žen.

Tabulka 2: Obecná míra nezaměstnanosti v České republice za rok 2014

Obecná míra nezaměstnanosti (v %)				
Rok	Měsíc	Celkem	Muži	Ženy
2014	Leden	6,7	5,6	8,2
	Únor	6,6	5,6	7,9
	Březen	6,6	5,5	8,0
	Duben	6,4	5,4	7,8
	Květen	6,2	5,1	7,6
	Červen	6,2	5,1	7,6
	Červenec	6,0	5,0	7,4
	Srpen	6,1	5,0	7,5
	Září	5,9	4,9	7,1
	Říjen	5,9	4,9	7,0
	Listopad	5,9	5,0	7,0
	Prosinec	5,9	5,1	6,9

Zdroj: vlastní zpracování podle [39].

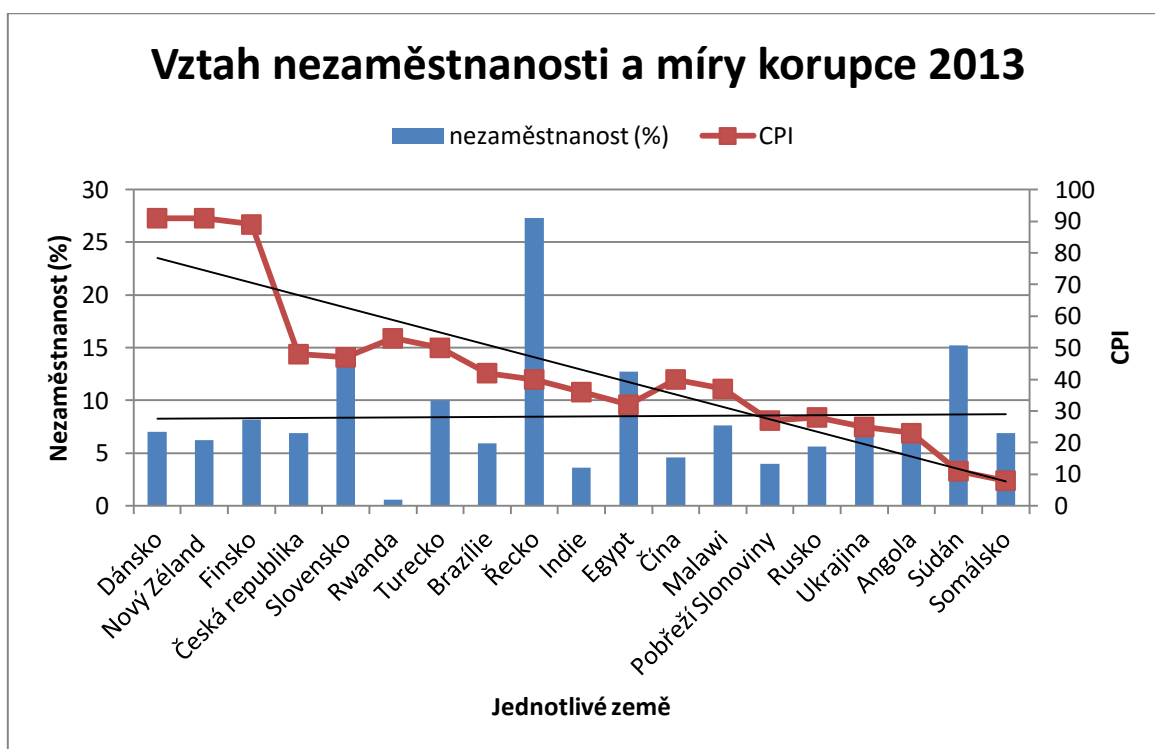
Z porovnání míry nezaměstnanosti a korupce v ČR v grafu č. 8 vyplývá nepřímá úměra, tedy čím vyšší hodnota CPI, tím nižší je nezaměstnanost. Nejnižší míra nezaměstnanosti a zároveň nejvyšší hodnota indexu CPI byla v roce 1996. V roce 2014 dosahovala nezaměstnanost 6,1 % a hodnota CPI 51 bodů. Výpočet korelace udává hodnotu - 0,7678, což doopravdy značí nepřímou lineární závislost. Proto tedy platí, že čím nižší je míra nezaměstnanosti v ČR, tím vyšší je hodnota indexu CPI.

Obrázek 8: Grafické znázornění vztahu míry nezaměstnanosti a korupce v České republice

Zdroj: vlastní zpracování podle [7], [48].

Graf č. 9 zobrazuje komparaci vybraných států na základě vztahu korupce a nezaměstnanosti z roku 2013, jelikož pro rok 2014 nebyly dostupné míry nezaměstnanosti všech vybraných zemí. Obrázek dokazuje, že největší míru nezaměstnanosti s hodnotou 27,3 % trápí Řecko. Nejlépe je na tom Rwanda s 0,6 %. Při porovnání naší republiky se Slovenskem je jasně patrná nižší nezaměstnanost v ČR. Indexy CPI jsou však v obou zemích velmi podobné. Z obrázku je patrný nepřímý vztah, zdali tomu takto doopravdy je, zjistíme pomocí korelačního koeficientu. Ten udává hodnotu -0,1172, z čehož skutečně plyne nepřímá lineární závislost, tedy čím nižší míra nezaměstnanosti v určité zemi, tím vyšší hodnota CPI.

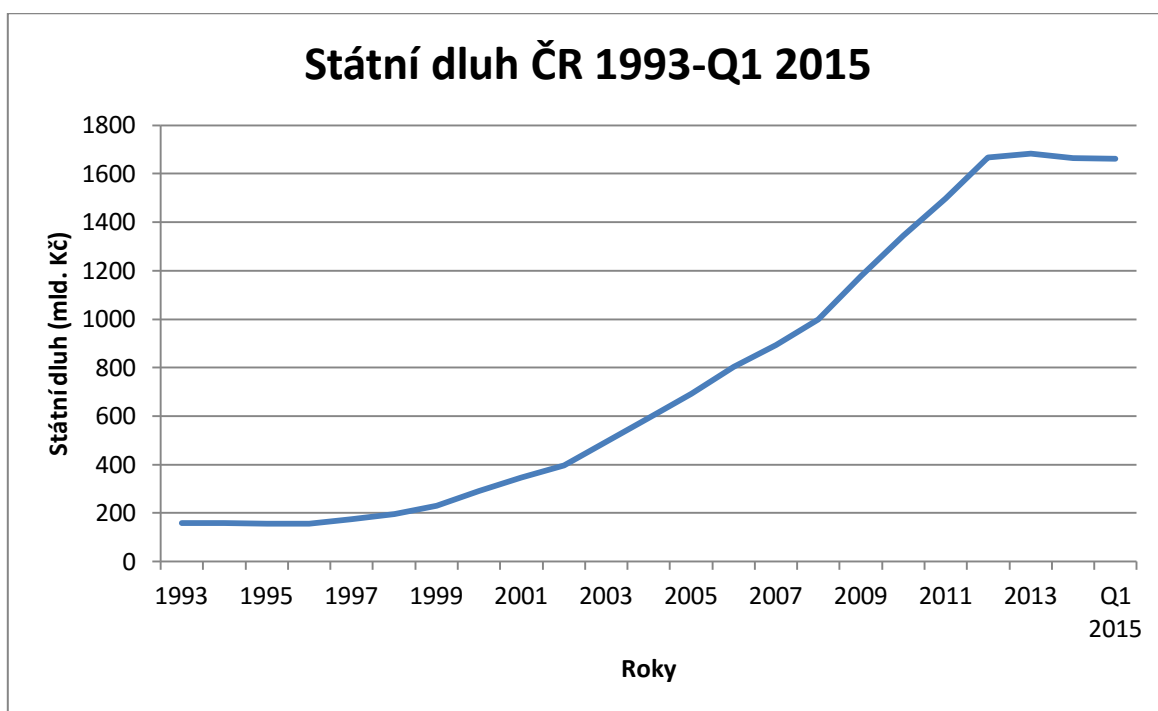

Obrázek 9: Grafické znázornění vztahu míry nezaměstnanosti a korupce ve vybraných zemích

Zdroj: vlastní zpracování podle[48].

4.1.3 Vztah korupce a státního dluhu

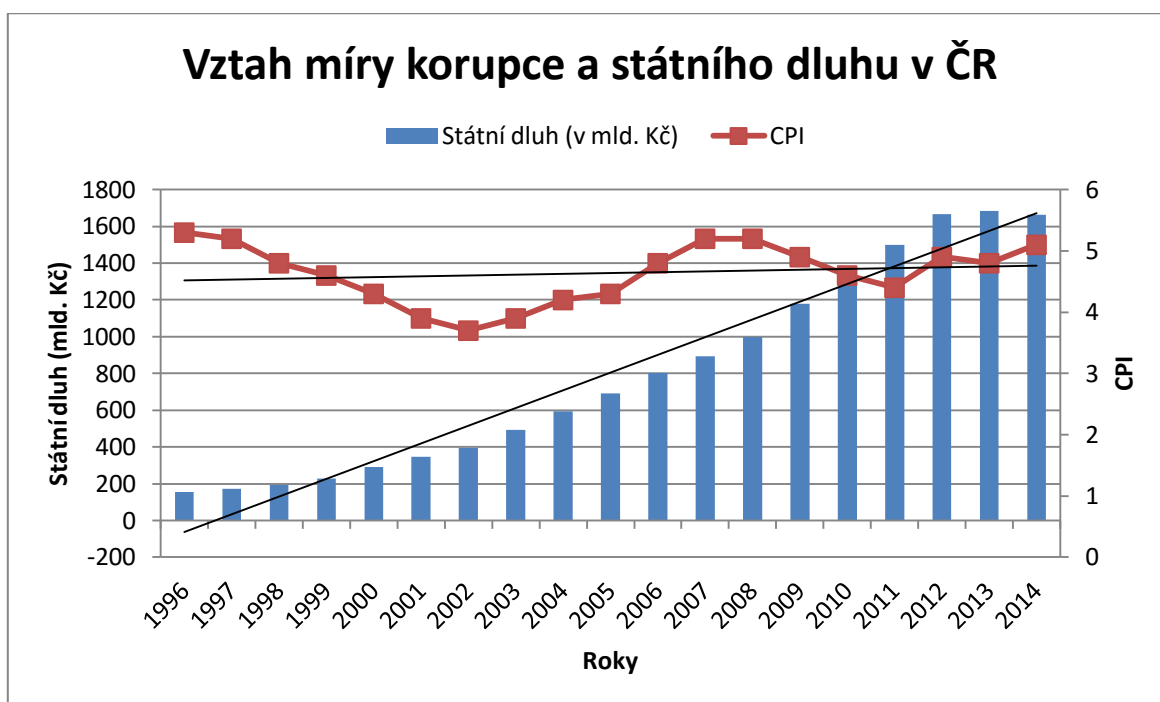
Jak je vidět v následujícím grafu, v ČR každým rokem dochází k růstu státního dluhu. Teprve až roku 2014 došlo k prvnímu poklesu dluhu od roku 1995 o zhruba 20 miliard na 1663,7 miliardy korun. Během celého roku 2013 státní dluh stoupl o téměř 16 miliard korun na 1,683 biliónu korun, šlo tehdy o nejnižší přírůstek státního dluhu od roku 1996. V roce 2014 skončil státní rozpočet se schodkem 77,8 miliardy korun, což je nejnižší schodek od roku 2008. Schválený rozpočet však počítal se deficitem 112 miliardy korun, což je o 34,2 miliardy více. Státní dluh tedy poklesl i přesto, že stát hospodařil se schodkem, což je pravděpodobně dané rozpouštěním rezerv hotovosti, které si stát vytvořil v letech 2011 a 2012 [32]. Vývoj státního dluhu je zobrazen v následujícím grafu (Obrázek č. 10).

Obrázek 10: Vývoj státního dluhu v České republice

Zdroj: vlastní zpracování podle [13].

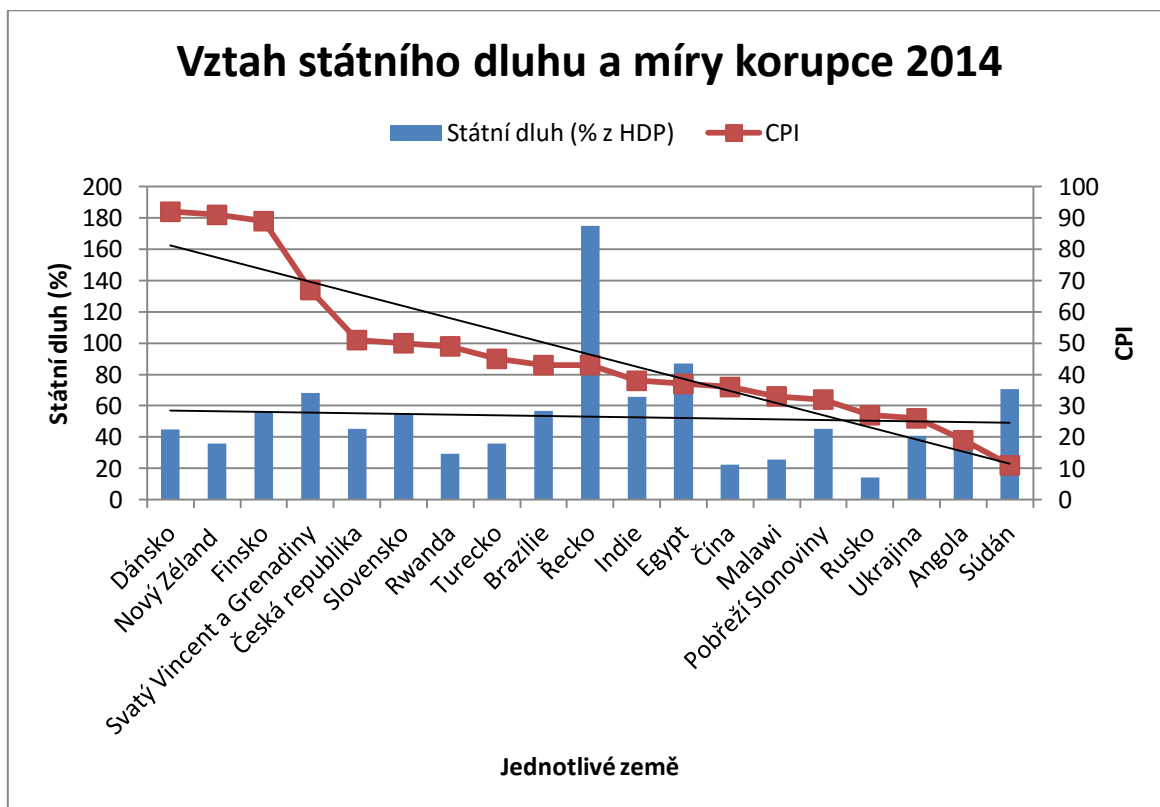
Porovnáme-li státní dluh s korupcí, je pomocí trendových přímek možné sledovat, že státní dluh každým rokem stoupá. U korupce tomu však tak není. V roce 1996 byl stejně jako HDP či míra nezaměstnanosti státní dluh nejnižší. Tvořil 155,2 miliardy korun. Od této doby se dluh začal navyšovat a hodnota indexu CPI od roku 1996 do roku 2002 klesala. V posledním sledovaném roce 2014, státní dluh činil 1663,7 miliard korun a index CPI 51 bodů. Korelační koeficient tedy nepotvrzuje žádnou závislost. Jeho nízká hodnota 0,2535 neprokazuje žádný vztah mezi mírou korupce a státního dluhu.

Obrázek 11: Grafické zpracování vztahu míry korupce a státního dluhu v České republice

Zdroj: vlastní zpracování podle [7], [48].

Nejen v ČR, ale ani v jiných zemích nebyla prokázána závislost mezi korupcí a státním dluhem. Hodnota korelačního koeficientu totiž dosahuje velmi nízké hodnoty, a to 0,0045. Z vybraných zemí má prokazatelně nejvyšší procento státního dluhu Řecko. Státní dluh zde činí 175 % z HDP. Řecko dosahovalo nejvyšší hodnoty také při určování míry nezaměstnanosti. Vysoké procento státního dluhu z HDP vykazuje také Egypt, který činí 87,1 %. Také Finsko i přes nízkou míru korupčního prostředí dosahuje poměrně vysokého procenta 55,8 %. Nejnižší procento vykazuje Rusko, a to 14,02 %.

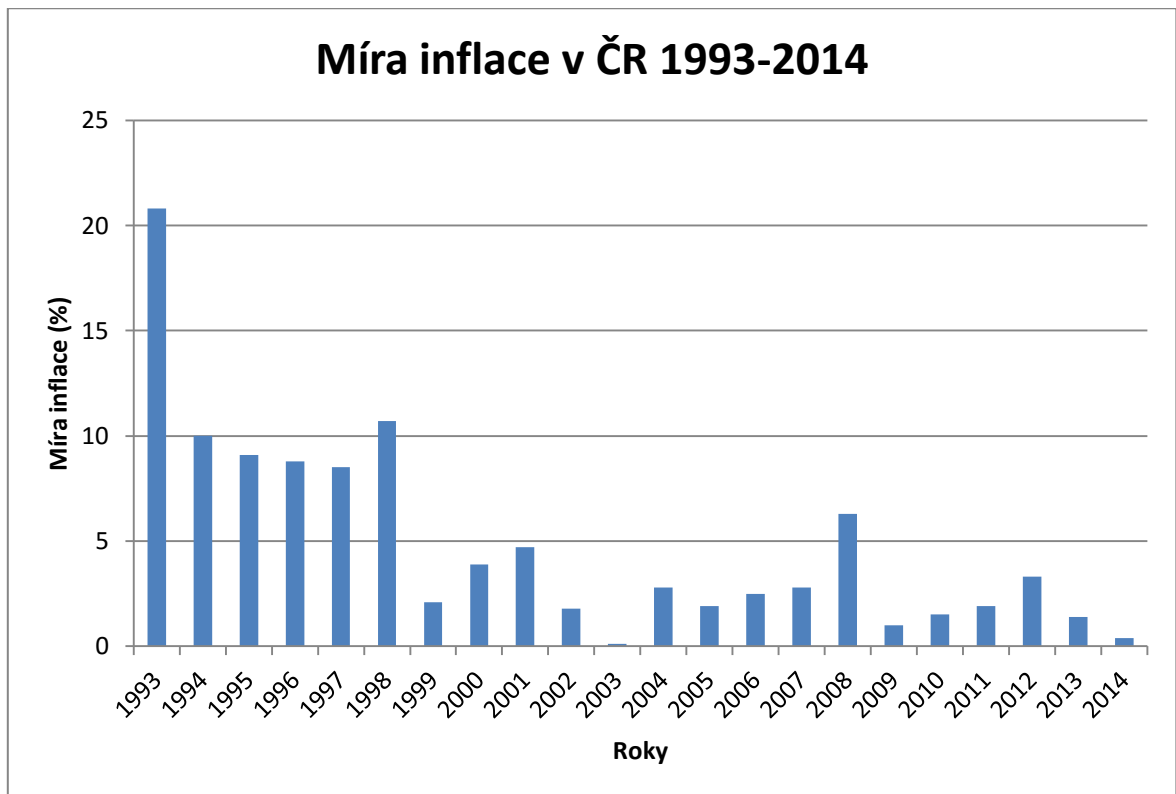

Obrázek 12: Grafické zpracování vztahu míry korupce a státního dluhu ve vybraných zemích

Zdroj: vlastní zpracování podle[48].

4.1.4 Vztah korupce a inflace

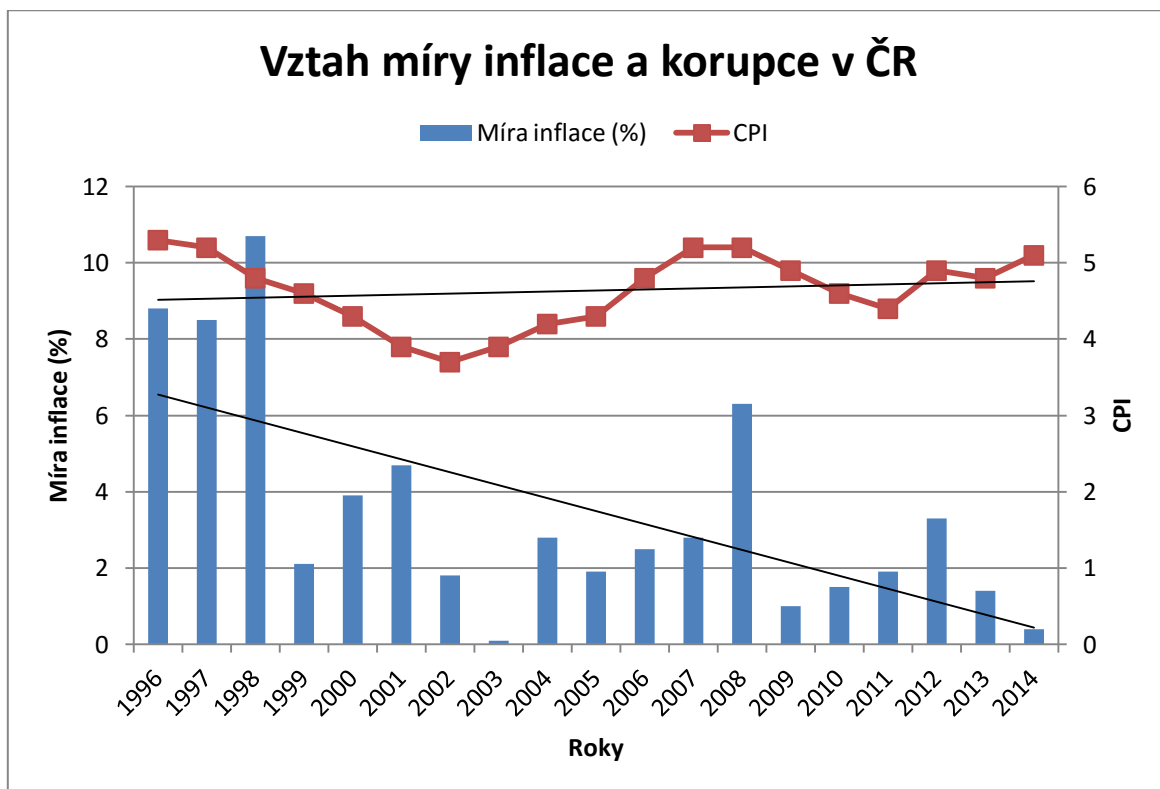
Na následujícím grafu je znázorněn vývoj míry inflace v ČR od roku 1993. Nejnižší míra inflace byla v roce 2003, kdy dosahovala 0,1 %. Naopak nejvyšší míry dosahovala inflace v roce 1993 s 20,8 %. V roce 2014 klesla na 0,4 % a byla nejnižší od roku 2003. V porovnání s EU byl vývoj inflace v ČR v letech 2000 až 2014 téměř stejný. Průměrná míra inflace v těchto letech činila 2,2 %. V ČR rostly nejvíce ceny bydlení, vody, energie a paliva.

Obrázek 13: Vývoj míry inflace v České republice

Zdroj: vlastní zpracování podle [7].

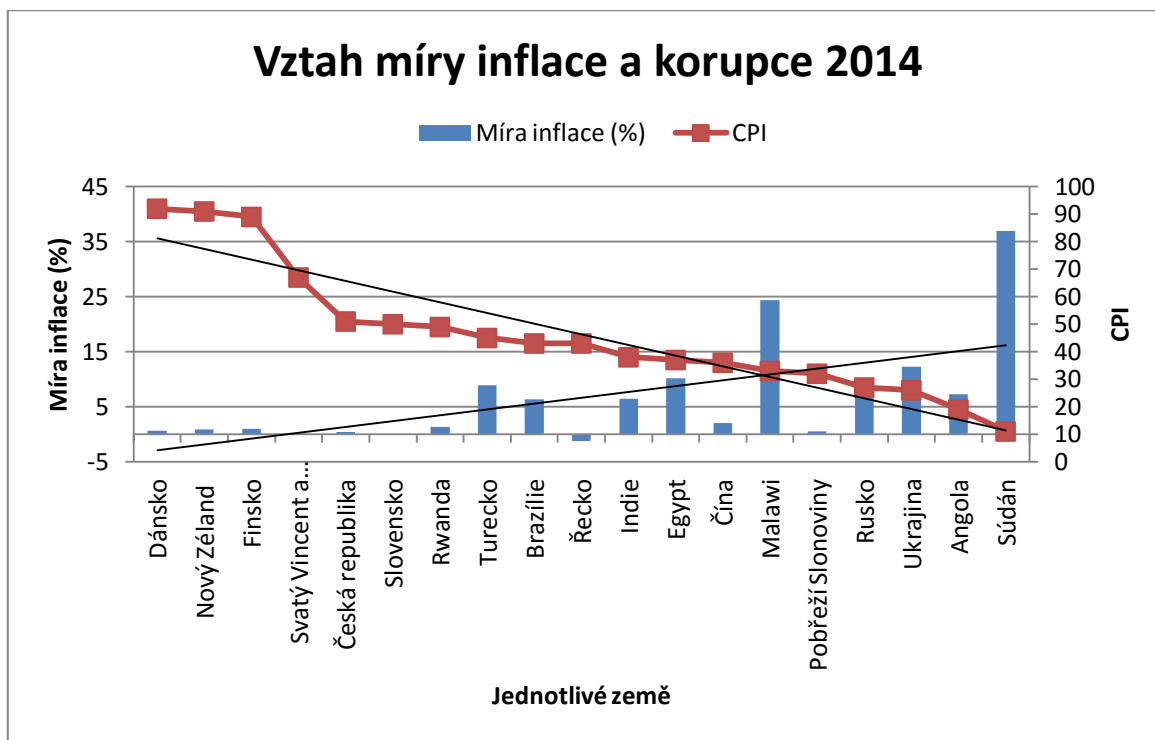
Stejně jako neexistuje vztah mezi korupcí a státním dluhem, neexistuje ani vztah mezi inflací a korupcí. Korelační koeficient se totiž rovná hodnotě 0,3979, tudíž mezi uvedenými jevy neexistuje závislost.

Obrázek 14: Grafické znázornění vztahu míry inflace a korupce v České republice

Zdroj: vlastní zpracování podle [7],[48].

Vypočítáme-li však koeficient korelace při porovnání vybraných zemí, dojdeme k zápornému výsledku – 0,5715. Tato hodnota určuje nepřímou lineární závislost. Tedy čím nižší míra inflace, tím vyšší hodnota indexu CPI. Tuto hypotézu potvrzuje například Súdán, který dosahuje na rozdíl od ostatních zemí velmi vysokého procenta inflace a naopak velmi nízké hodnoty ukazatele korupce. V Dánsku je oproti Súdánu velmi nízké procento míry inflace, ale vysoká hodnota indexu CPI.

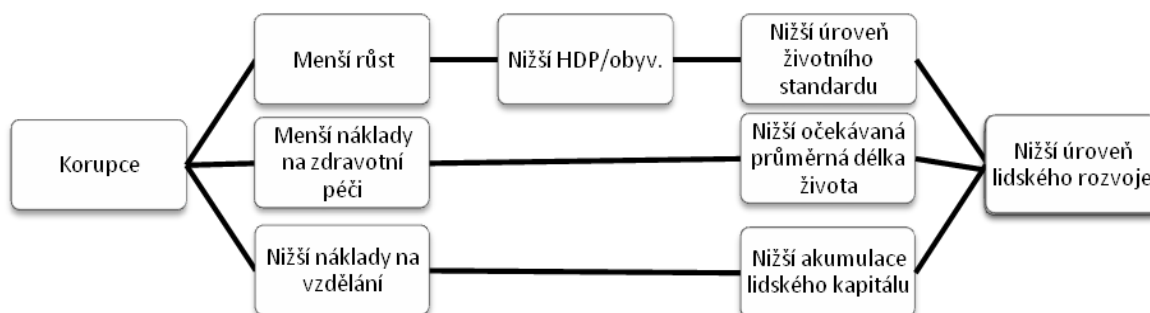

Obrázek 15: Grafické znázornění vztahu míry inflace a korupce ve vybraných zemích

Zdroj: vlastní zpracování podle [48].

4.1.5 Vztah korupce a Indexu lidského rozvoje

Stejně jako vztah korupce a HDP, nezaměstnanosti a dalších, je potřeba zjistit, jaký vztah je mezi korupcí a lidským rozvojem. Jak píše Selcuk ve své publikaci, empirické studie ukázaly, že korupce je zodpovědná za nízký hospodářský růst, vysokou inflaci, devalvaci měny, nerovnoměrnost nebo také za nízké výdaje na vzdělávání, zdravotnictví [42].

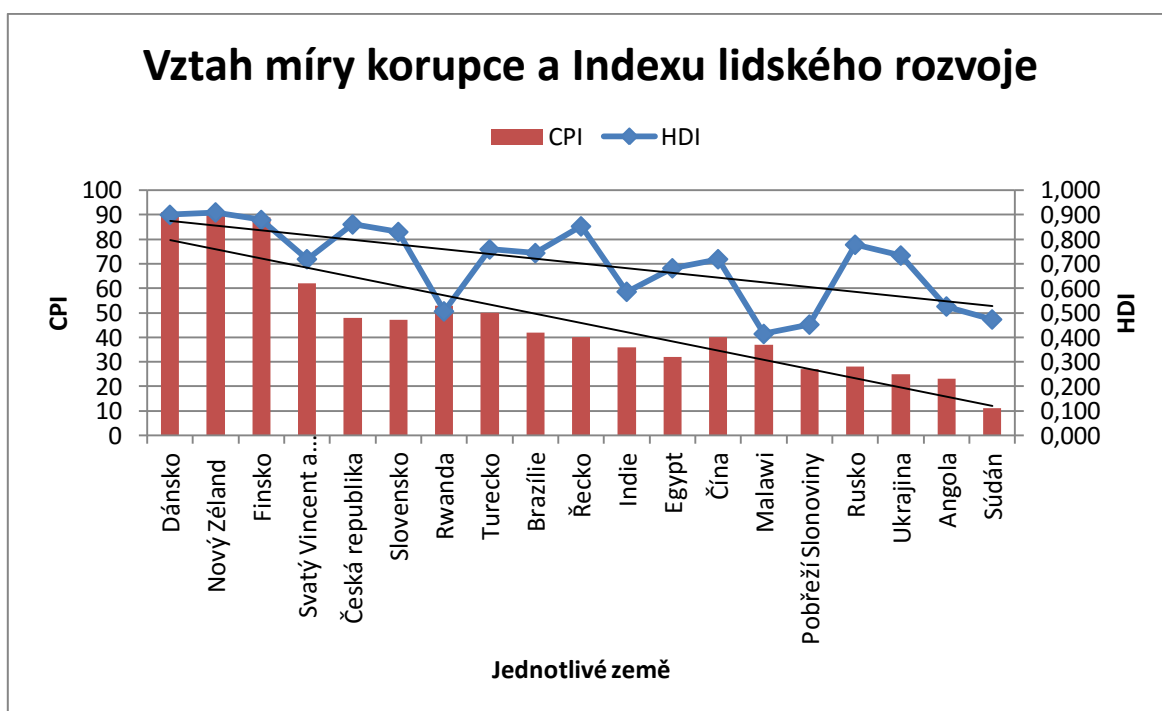

Obrázek 16: Korupce a lidský rozvoj

Zdroj: [42].

V příloze jsou barevně rozlišeny jednotlivé země na základě jejich posledního výsledku HDI za rok 2013. Z obrázku jde velmi dobře určit, že mezi nejméně rozvinuté patří africké státy. Mezi nejrozvinutější se pak řadí Austrálie a severní Amerika.

První příčky žebříčku korupce většinou obsazují země s nejvyšší životní úrovní. Čím více je země zkorumpovaná, tím nižší je úroveň lidského rozvoje. Například Česká republika si i přes vyšší míru korupce udržuje poměrně vysokou životní úroveň. V žebříčku HDI v roce 2014 se umístila na 28. místě ze 187 hodnocených zemí. Na prvních třech místech jsou Norsko, Austrálie a Švýcarsko. Na konci žebříčku se pak nacházejí africké státy jako Nigérie, Demokratická republika Kongo nebo Středoafriická republika. Korelační koeficient s výsledkem 0,6412 potvrzuje hypotézu, že čím vyšší hodnota indexu CPI, tím více je země rozvinutá [17], [50].

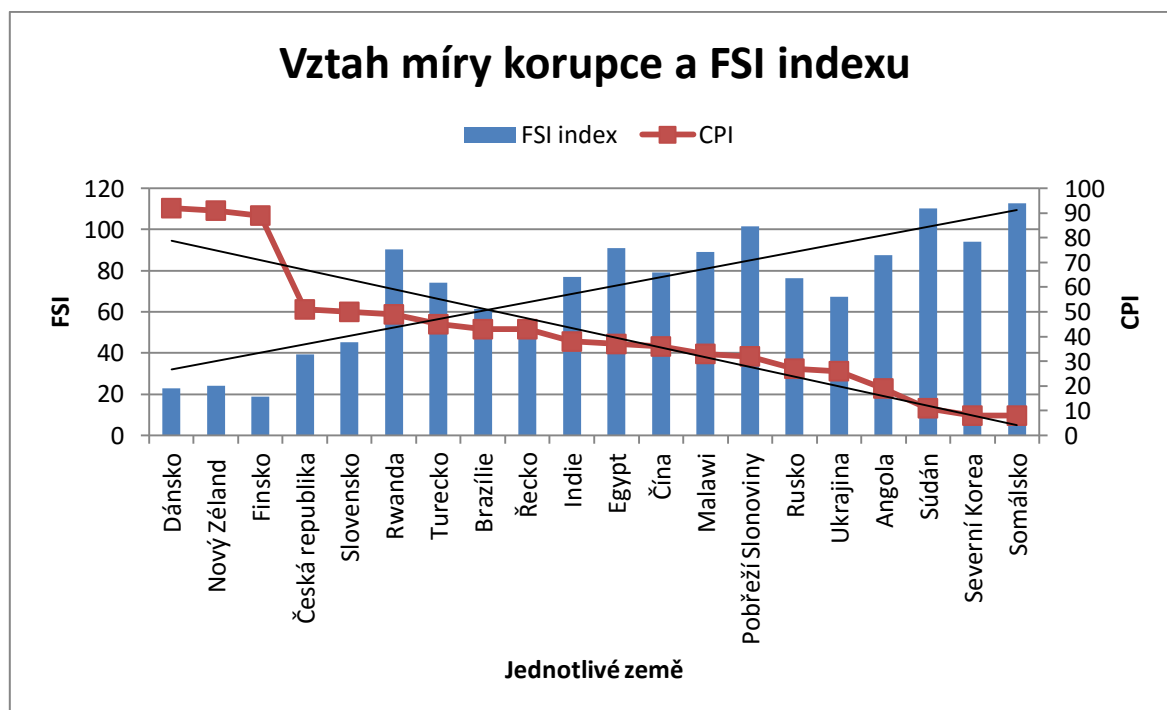
Obrázek 17: Grafické znázornění vztahu míry korupce a HDI ve vybraných zemích

Zdroj: vlastní zpracování podle [48], [50].

4.1.6 Vztah korupce a Indexu nefunkčních států

Podle posledních zpráv z roku 2015 se Česká republika nachází na 154. místě s 37,4 body. Spadá tedy do skupiny málo ohrožených, neboli stabilních (state). V roce 2014 zaujímala ČR stejnou pozici jako v letošním roce, i když s vyšším výsledkem 39,4 bodů [46].

Země, jako například Dánsko, Nový Zéland či Finsko v žebříčku CPI zabírají první místa, avšak v hodnocení FSI jsou na místech posledních. Neznamená to však, že by patřily mezi nejhorší státy, ba naopak se řadí mezi neohrožené státy. Svá místa na druhém konci žebříčku tedy zaujímají z důvodu nízkého hodnocení nefunkčnosti jejich státu. Nejlépe je na tom tedy Finsko s 18,7 body, následované Švédskem (21,4), Dánskem (22,8), Norskem (23,0), Švýcarskem (23,3) nebo Novým Zélandem (24,1). Naopak africké státy se potýkají s vysokou mírou korupce a zároveň jsou státy vysoce ohroženými. První místo znamenající nejvíce ohrožený stát obsadil Jižní Súdán se 114,5 body. Hned za ním se nachází Somálsko s rovnými 114 body. Jak lze také sledovat v grafu č. 19, z uvedeného vztahu vyplývá, že čím nižší hodnota FSI, tím vyšší hodnota CPI. Což tedy znamená, že státy s vysokou mírou korupce lze zařadit mezi nefunkční státy. Toto tvrzení potvrzuje také korelační koeficient, který se rovná záporné hodnotě -0,8813 [46].

Obrázek 18: Grafické zpracování vztahu míry korupce a indexu FSI ve vybraných zemích

Zdroj: vlastní zpracování podle [46], [48].

5 PŘÍPADOVÁ STUDIE: UKRAJINA

Ukrajina je zemí východní Evropy, rozkládající se na 602 700 km². Po Rusku je druhým největším státem v Evropě. Hraničí s Ruskem, Moldavskem, Rumunskem, Maďarskem, Slovenskem, Polskem a s Běloruskem. Hlavním městem je Kyjev. Žije zde přes 45 milionů obyvatel. Roku 1991, po rozpadu Sovětského svazu, získala Ukrajinská republika nezávislost. Dělí se na 24 oblastní a jednu autonomní republiku Krym. Dále je rozdělena na 490 rajónů, srovnatelnými s českými okresy. Od roku 1996 je oficiální měnou hřivna. V posledních letech zde značně klesá počet obyvatel z důvodu, nízké porodnosti a vysoké migraci. Dalším problémem je vysoká úmrtnost. Výzkumy dokazují, že pokud se v zemi zachová stávající tempo, do roku 2030 klesne počet obyvatel na 39 milionů [33].

5.1 Politická charakteristika země

Ukrajina je unitární parlamentně-prezidentská republika. V čele stojí prezident, Petro Porošenko. Je volen přímo, na 5 let. Centrálním orgánem výkonné moci je Kabinet ministrů a zákonodárnou moc představuje jednokomorový parlament, složený ze 450 poslanců [29].

Dne 21. listopadu roku 2013 pozastavila ukrajinská vláda pod vedením premiéra Mykoly Azarova eurointegrační směřování země, které mělo vyústit v podpis Asociační dohody s EU v summitu ve Vilniusu. Lidé však proti tomuto kroku protestovali, což vyústilo až v občanské protestní hnutí proti podstatě režimu Viktora Janukovyče. V únoru 2014 došlo k útoku ozbrojených složek na demonstranty. Ukrajinu tak zažila nejkrvavější dny od vyhlášení nezávislosti v roce 1991. Situace vedla k sesazení prezidenta a zhroucení jeho režimu. Prozatímní funkci prezidenta poté vykonával Oleksandr Turčynov [29].

Dne 25. května 2014 došlo k předčasným volbám a prezidentem se tak stal současný prezident Petro Porošenko. Ruská federace na situaci na Ukrajině zareagovala v březnu 2014 okupací a anexí Krymu a následně pomáhá vzbouřencům z Donbasu v ozbrojené neposlušnosti proti kyjevské vládě [29].

5.2 Ekonomická charakteristika země

V dřívějších dobách byla ukrajinská ekonomika druhou nejsilnější v rámci Sovětského svazu a důležitou součástí sovětské centrálně plánované ekonomiky. To se ale v devadesátých letech změnilo, jelikož zemi během přechodu na tržní ekonomiku postihla hyperinflace. V roce 1993 dosáhla inflace neuvěřitelných 10 155 % a Ukrajina se tak stala nejchudší ze zemí bývalého SSSR. Mnoho podniků muselo být zavřeno, čímž desetitisíce lidí přišlo o

zaměstnání a lidé na venkově přežívali jen pomocí vlastního pěstování plodin. Situace se stabilizovala až v roce 1996, kdy byla zavedena ukrajinská hřivna [33].

Začátkem 21. století začala ekonomika růst. Například v roce 2007 HDP činil 7,3 % a Ukrajině tak připadlo 29. místě ve světě. Také ukrajinská burza zaznamenala nárůst 130 %, což byl druhý největší nárůst na světě. V roce 2008 Ukrajinu zasáhla světová ekonomická krize, což způsobilo propad o více než 15 %. V roce 2011 se země dočkala poměrně vysokého růstu o více než 5 %. Podíl na pozitivním vývoji měla spotřeba domácností, která byla způsobena především zvýšením sociálních transferů a minimální mzdy. O rok později už ale ekonomika stagnovala, což zapříčinil vliv krizových vnějších i vnitřních aspektů, včetně nepříznivé konjunktury na zahraničních trzích z pohledu realizace ukrajinské exportní produkce. Od roku 2013 je ukrajinská ekonomika v recesi a s ohledem na vnější podmínky došlo i ke zhoršení situace v obchodní a platební bilanci země. Důsledkem zhoršeného ekonomického stavu jsou nižší investice a stagnující situace v podnikatelském prostředí, dále také negativní vývoj ve finančně bankovním sektoru, což se projevilo v rostoucím deficitu Penzijního fondu a negativním saldu obchodní bilance. Na konci roku 2013 předpovídal MMF růst HDP v roce 2014 o 1 %. Toho se však nepodařilo vzhledem k válce na východní Ukrajině dosáhnout a ekonomika naopak klesla o 4,6 % [1], [27], [31].

V důsledku politických událostí se začaly snižovat reálné příjmy obyvatel, rostla nezaměstnanost a inflace, která dosáhla nejvyšší úrovně za posledních 14 let. Podobné úrovně dosahovala v roce 2000, kdy činila 25,8 %. Spotřebitelské ceny se v roce 2014 zvýšily o 24,9 %. Nezaměstnanost, která v předešlých letech dosahovala v průměru 8,3% vzrostla na 9,7 % [43].

Tabulka 3: Základní makroekonomické ukazatele Ukrajiny od roku 2008

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
HDP, růst/pokles (%)	2,1	-15	4,2	5,2	0,2	0	-4,6
HDP na obyvatele v	2 743,10	1787	2980	3621	3870, 4	4007, 1	3049 ,4
Inflace, roční růst (%)	22,3	12,3	9,1	8	0,6	0,5	24,9
Nezaměstnanost (%)	6,4	8,8	8,9	8,7	8,2	7,8	9,7
Struktura HDP							
Průmysl (%)	32,5	23,3	25,7	24,2	22	22,6	22,7
Stavebnictví (%)	4,4	2,3	2,6	3,1	2,7	2,8	2,6
Zemědělství (%)	9,8	7,8	7,3	8,3	7,9	15,4	11,8
Služby (%)	53,3	66,6	64,4	64,4	67,4	59,2	62,9

Zdroj: vlastní zpracování podle [3], [28].

Ukrajinu čeká propad ekonomiky i v roce 2015. Bude způsoben zejména poklesem průmyslové výroby, odlivem investic a rostoucí inflací. Roční pokles ekonomiky by tak měl v roce 2015 dosáhnout 7,5 %. V roce 2016 by se HDP mělo dostat zpět k růstu, podle odhadů MMF na úroveň 2 % [3].

5.3 Postavení v EU

V roce 2014 obchodovala Ukrajina celkem s 229 zeměmi světa. Země EU se v tomto roce staly největším obchodním partnerem Ukrajiny s podílem kolem 35,5 %. Nejvíce se snížily dodávky zboží z Ruska, a to o 45,1 %. Export do Ruska klesl o 34,7 %. Dodávky do EU se naopak zvýšily, a to 2,1 %. Mezi nejvýznamnější položky exportu patří kovy a výrobky z nich (27,4 %), výrobky rostlinného původu (19,4 %), strojírenské výrobky (9,1 %), tuky a oleje rostlinného původu (9 %), nerostné suroviny (8,6 %), chemické produkce (6,7 %), hotové potravinářské výrobky (6,3 %). Nejvýznamnějšími položkami importu jsou nerostné suroviny (32,6 %), chemická produkce (14,3 %), strojírenské výrobky (14,1 %), plasty a výrobky z nich (6,2 %) [2].

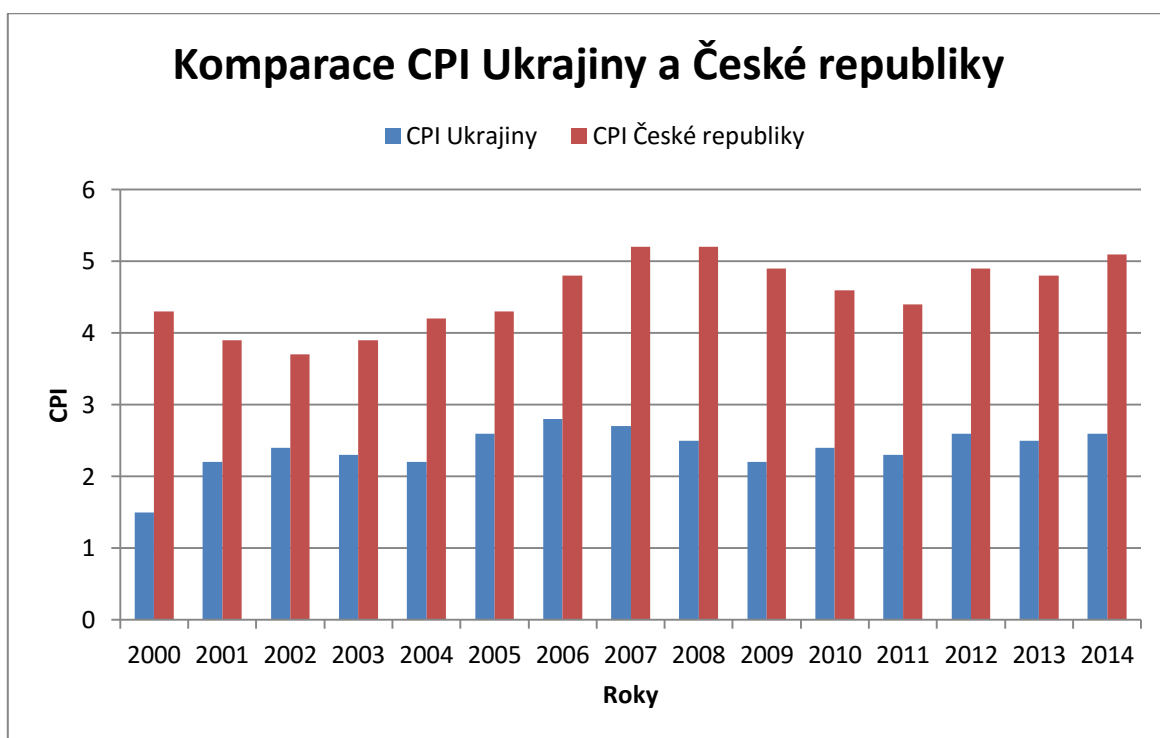
Od vyhlášení nezávislé Ukrajiny do roku 2014 zde byly zaregistrovány přímé zahraniční investice ve výši 45,916 mld. dolarů, což je přibližně 1072 dolaru na obyvatele. V roce 2014 došlo ke snížení přímých zahraničních investic o více než 11 mld. dolarů, což způsobilo stagnaci ovlivněnou nízkou úrovní podnikatelského a investičního prostředí v zemi [2].

5.4 Korupce na Ukrajině

Velký vliv na celou situaci na Ukrajině má také korupce. V roce 2011 označil tehdejší prezident Janukovyč korupci za „systematický“ problém. *"Korupce na Ukrajině je systematický fenomén. Ruinuje stát, ponižuje a zahanbuje každého obyvatele a ohrožuje svobody a ústavní práva"* [58].

Podle průzkumu TI mezi nejkorumpovanější instituce patří daňová správa, dále pozemkový úřad a dopravní policie. S korupcí se prý při výběru daní setkala čtvrtina podnikatelů. Poměrně vysokou míru korupce vykazuje podle dotázaných také celní správa, ministerstvo vnitra, oblastní zastupitelstva nebo prokuratura. Ukrajina pravidelně obsazuje spodní příčky v žebříčcích sestavených podle míry korupce. I když vláda korupci označuje za hlavní prioritu, zatím výraznějších výsledků nedosáhla. Podle dotazovaných podnikatelů, se situace mění spíše k horšímu. Nejhorší je situace v jihoukrajinských městech jako například Oděsa a Cherson, naopak nejlépe jsou na tom v Zakarpatské a Volyňské oblasti na západě země [6].

Po porovnání korupce v letech 2000-2014 lze konstatovat, že nejlepšího výsledku dosáhla v roce 2006 a to 28 bodů. Srovnáme-li to například s ČR, která v té době dosahovala 48 bodů, jde o velmi nízký výsledek. Nejhorší na tom byla v roce 2000, kdy míra korupce činila pouze 15 bodů. V té době ČR patřilo 42. místo se 43 body. Ukrajina z 90 hodnocených zemí zabírala spolu s Ázerbájdžánem 87. místo. Dle posledního hodnocení z roku 2014 se Ukrajina umístila na 142. místě s 26 body, čímž si oproti roku 2013 polepšila pouze o 1 bod a posunula se o 2 příčky výše.

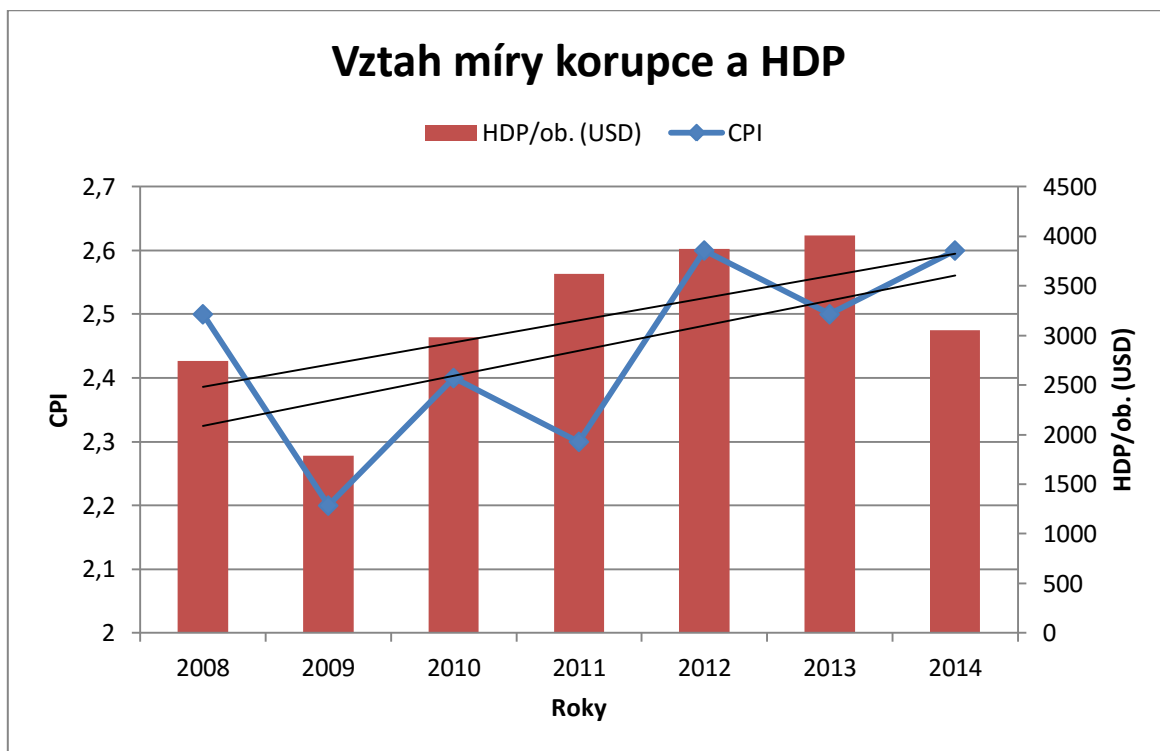

Obrázek 19: Porovnání indexu CPI Ukrajiny a České republiky

Zdroj: vlastní zpracování podle [3], [28], [48].

5.4.1 Porovnání míry korupce a makroekonomických ukazatelů

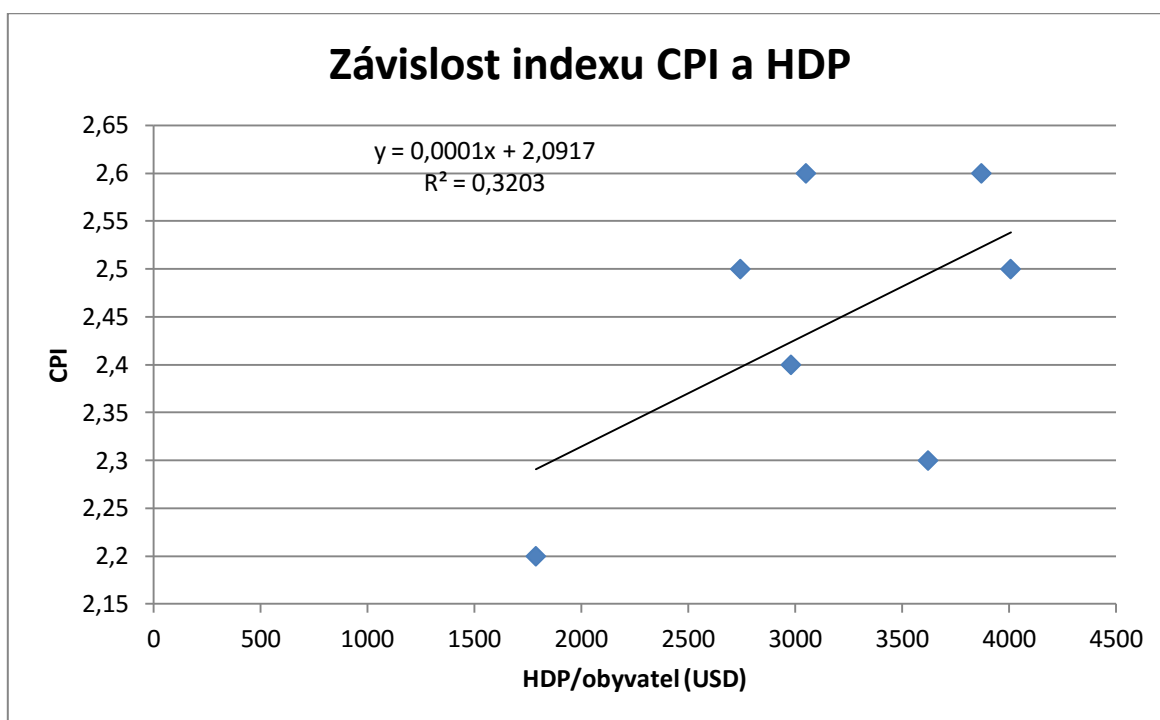
V období od roku 2008 dosáhla Ukrajina nejnižších hodnot v roce 2009. V té době míra korupce činila 22 bodů a HDP na obyvatele 1787 dolarů. Od toho roku dosáhla Ukrajina mírného zlepšení. V roce 2010 byla hodnota 24 bodů a HDP 2980 dolarů, roku 2011 HDP tvořilo 3621 dolarů na osobu, ale u indexu CPI došlo k poklesu o 1 bod. Svého vrcholu dosáhlo HDP v roce 2013 s 4007,1 dolary na obyvatele. V roce 2014 však kleslo na 3050 dolarů. Míra korupce v té době činila 26 bodů. Z výsledků tedy není jasný přímý vztah mezi korupcí a HDP.

Obrázek 20: Grafické znázornění vztahu míry korupce a HDP na Ukrajině

Zdroj: vlastní zpracování podle [3] [28], [48].

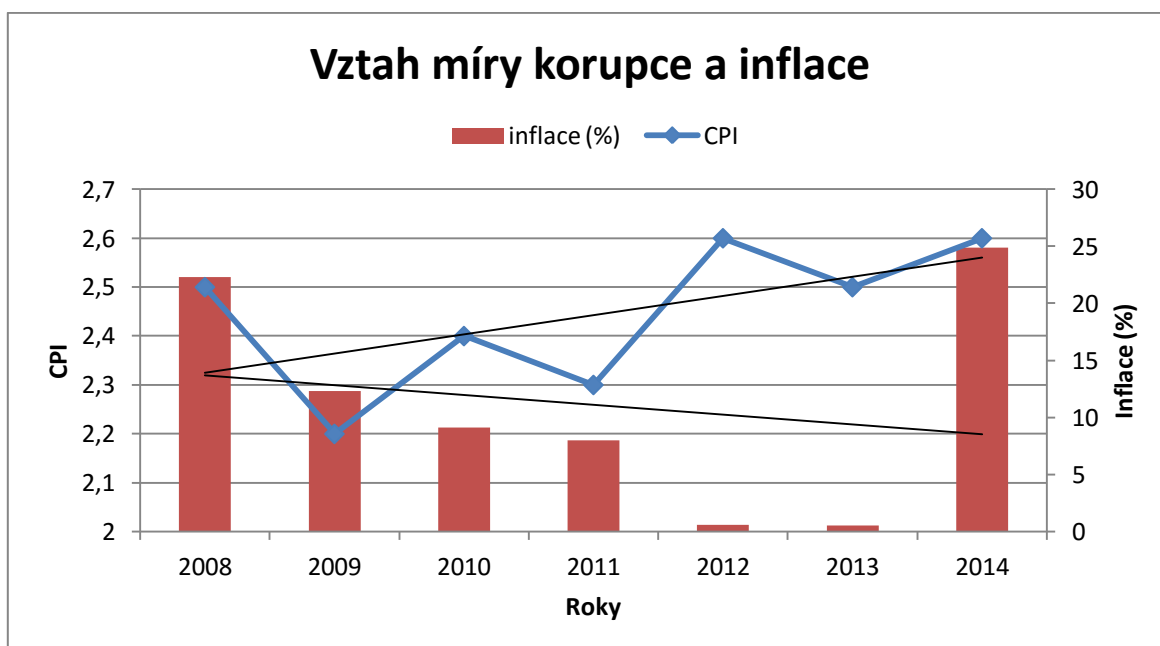
Pro kontrolu byla provedena korelační a regresní analýza. Pearsonův korelační koeficient má hodnotu 0,5660 a koeficient determinace 0,3203. Korelační koeficient tedy potvrzuje mírnou závislost mezi mírou korupce a HDP na obyvatele. Lze tedy konstatovat, že čím vyšší HDP na obyvatele, tím vyšší je hodnota CPI.

Obrázek 21: Závislost indexu CPI na HDP na Ukrajině

Zdroj: vlastní zpracování podle [3], [28], [48].

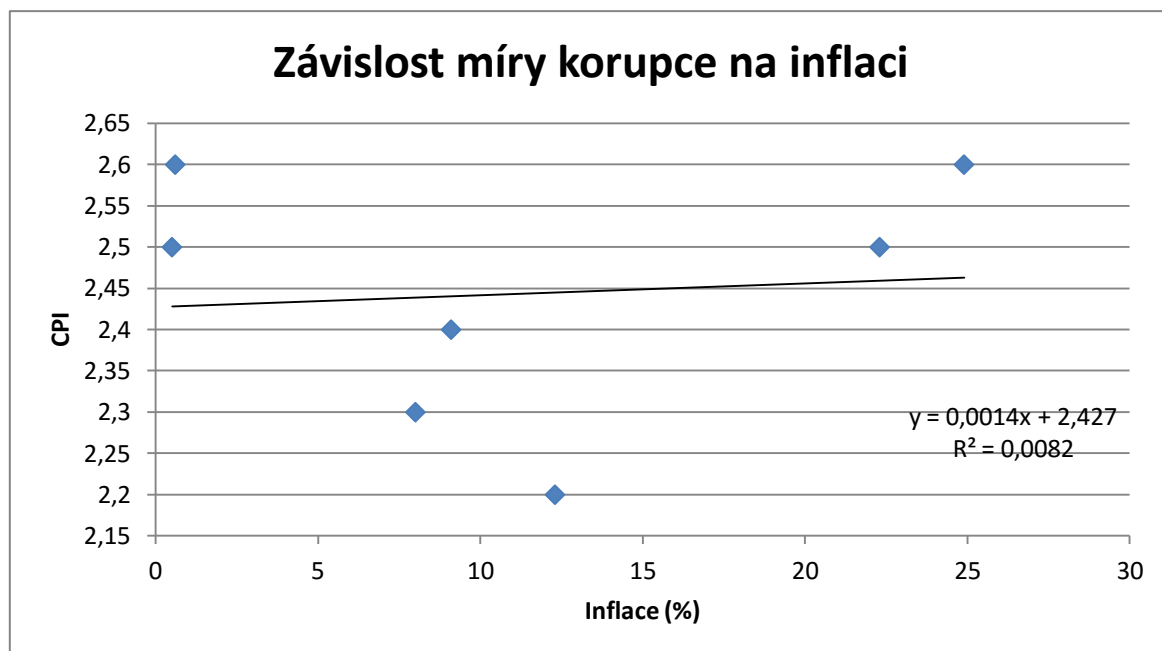
Jak lze vidět v obrázku zkoumající vztah míry korupce a inflace (Obrázek č. 23), spojnice trendu mají odlišný směr. Zatímco hodnoty CPI mají tendenci růst, hodnoty inflace klesají. Poslední hodnoty z roku 2014, tomuto vztahu však neodpovídají. Nejen hodnota CPI dosahuje v tomto případě vysokých hodnot (26 bodů), inflace se totiž v tomto roce dostala na 24,9 %.

Obrázek 22: Grafické znázornění vztahu míry korupce a inflace na Ukrajině

Zdroj: vlastní zpracování podle [3], [28], [48].

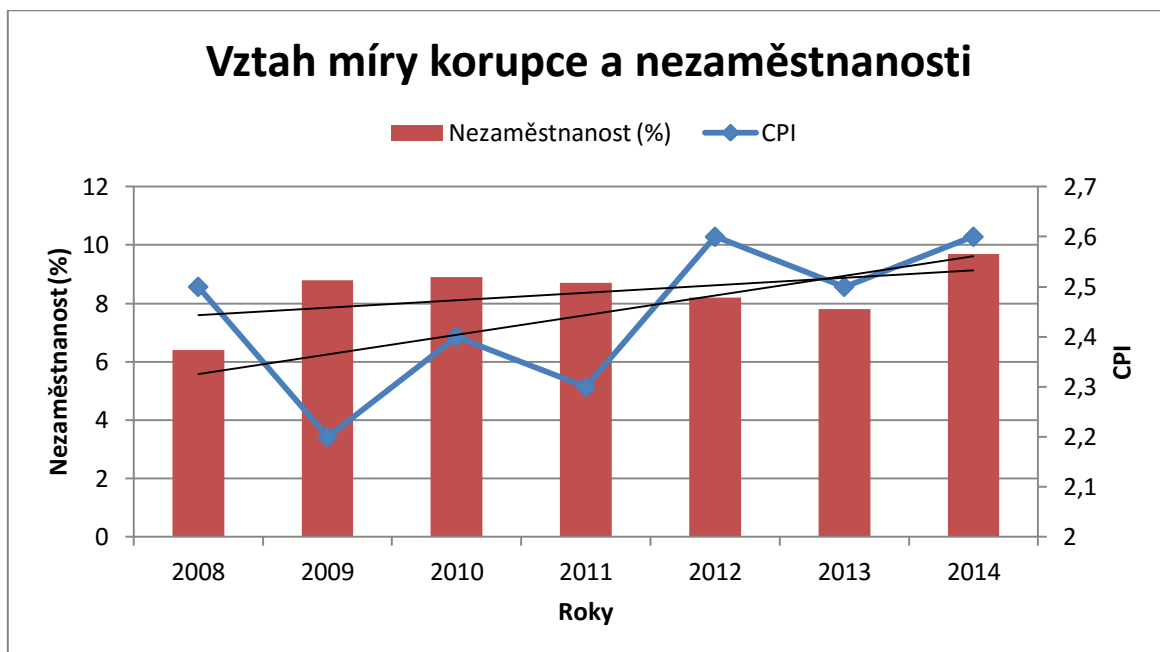
Jelikož grafické zpracování není v našem případě přesné pro určení závislosti, byl vypočítán korelační koeficient, který se rovná hodnotě 0,0907. Také koeficient determinace je roven velmi nízkému číslu, a to 0,0082. Proto zde nelze potvrdit závislost mezi mírou korupce a inflace. Míra korupce v tomto případě nemá vliv na míru inflace.

Obrázek 23: Závislost indexu CPI na inflaci na Ukrajině

Zdroj: vlastní zpracování podle [3], [28], [48].

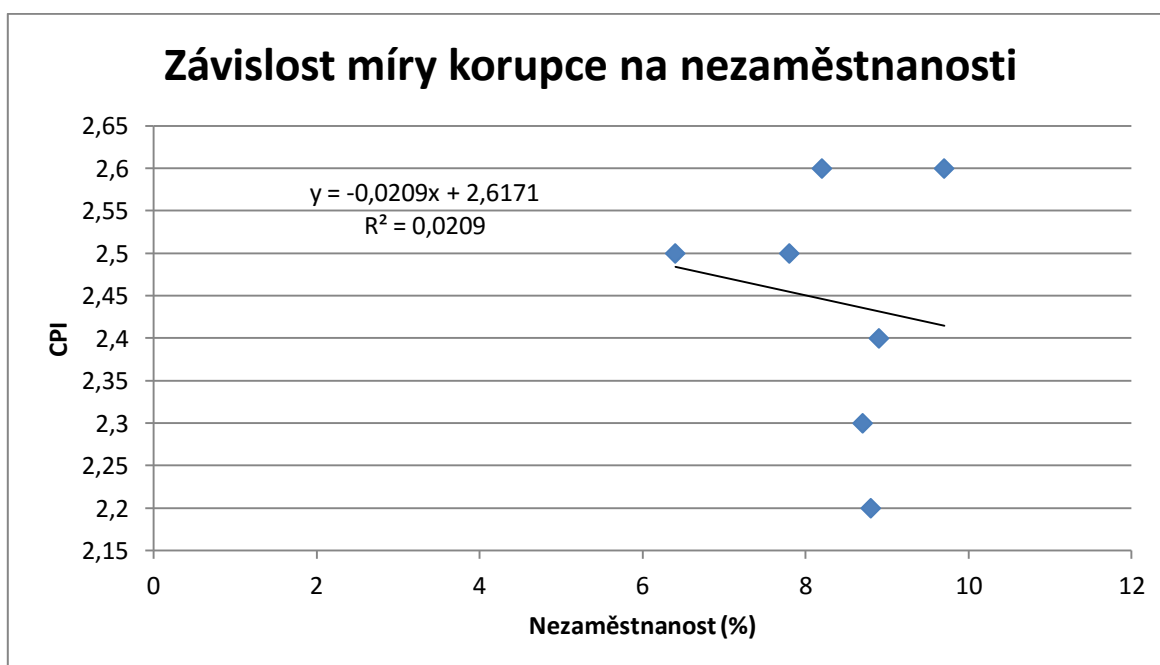
Posledním zkoumaným makroekonomickým ukazatelem pro Ukrajinu je nezaměstnanost. V průběhu let u nezaměstnanosti k výrazným výkyvům nedocházelo. Největší míry dosáhla v roce 2014, a to 9,7 %. Z důvodu současné situace na Ukrajině bude podle odhadů míra nezaměstnanosti nadále růst. Při porovnání nezaměstnanosti s korupcí, není na první pohled zřejmá žádná závislost, je tedy proto potřeba vypočítat korelační koeficient.

Obrázek 24: Grafické znázornění vztahu míry korupce a nezaměstnanosti na Ukrajině

Zdroj: vlastní zpracování podle [3], [28], [48].

Z výpočtu korelačního koeficientu, který se rovná $-0,1444$ plyne jasná nezávislost těchto ukazatelů. Koeficient determinace dosahuje také velmi nízké hodnoty, a to $0,0209$. Z tohoto vztahu tedy pro Ukrajinu plyne, že mezi mírou korupce a mírou nezaměstnanosti neexistuje žádná závislost.

Obrázek 25: Závislost indexu CPI na nezaměstnanosti na Ukrajině

Zdroj: vlastní zpracování podle [3], [28], [48].

5.4.2 Příklad korupčního jednání na Ukrajině

V letošním roce byl na Ukrajině založen protikorupční úřad, který má za úkol zastavit největší ukrajinskou hrozbu, a to korupci ve veřejném sektoru. V posledních letech totiž došlo kvůli korupci ve veřejných zakázkách ke ztrátám v miliardách dolarů v ukrajinské ekonomice. Příkladem jsou úředníci a soudci, kteří dostávají úplatky, aby nevyšetřovali podezřelé případy předražených veřejných zakázek nebo daňový úředníci, kteří přijímají úplatky za umožnění vydat firmám vyšší daně z přidané hodnoty [34].

Velmi zajímavý je příklad bývalého prezidenta Janukovyče, kterému se podařilo během jeho čtyřleté vlády ukrást státu 37 miliard dolarů, což je jedna pětina ukrajinského HDP z roku 2013. Symbolem korupce se totiž stala Janukovyčova luxusní rezidence. I když většinu své kariéry strávil jako státní úředník nebo poslanec, investoval do této rezidence 75 milionu dolarů. Není tedy divu, že v zemi, kde žije více než třetina obyvatelstva pod hranicí chudoby, vyvolaly zprávy o této stavbě pozdvižení. Janukovyč i jeho ministr daní poté ze země utekli. Později byly na ministerstvu nalezeny informace o korupčním systému. Také šéf daňového úřadu potvrdil, že celý tento systém stál na falešných smlouvách na neexistující zboží a služby. Jelikož se však ztratily veškeré dokumenty, ale i svědkové, je velmi složité tento korupční případ zpětně vyřešit [14], [34].

Rok po nahrazení bývalého prezidenta Janukovyče se Ukrajina nachází na pokraji bankrotu. Ukrajinská vláda je totiž příliš slabá na to, aby byla schopna vytvořit jednotný a nezávislý stát. Také ekonomika je stále v úpadku. Ani peníze, které Ukrajině přislíbil MMF, Spojené státy či Evropská unie, nebudou stačit k tomu, aby se situace zlepšila. Nové vládě se zatím ani nepodařilo potlačit korupci, jak slibovala. Naopak korupčních případů přibývá. Korupce se však týká také vlády, která toto tvrzení popírá [10].

ZÁVĚR

Hlavním cílem této práce byla analýza vlivu korupce na selhávání státu. Analýza byla doplněna komparací s hlavními makroekonomickými ukazateli v jednotlivých vybraných státech. Hlavním indexem, použitým pro účely této práce byl Index vnímání korupce (CPI), na základě jehož hodnot byly vybrány a následně porovnány jednotlivé země.

Bakalářská práce byla uspořádána do dvou částí.

První, teoretická část, byla rozdělena do tří kapitol. První kapitola se věnovala korupci z pohledu teorie. Byl zde vymezen pojem korupce, jeho příčiny, druhy a formy. Dále byly rozlišeny důsledky korupce z pohledu mikroekonomického, makroekonomického. Druhá kapitola se zabývala způsoby měření korupce založených na expertních hodnoceních, šetřeních v rámci firem a obyvatel či složených indexech. Poslední kapitola teoretické části vymezovala pojem stát, jeho vznik, znaky, funkce, ale zabývala se také příčinami jeho selhání. Dále se zaměřovala na nefunkční státy a metody jejich zkoumání.

Druhá, praktická část, obsahovala dvě kapitoly. První kapitola se zabývala analýzou korupce a jednotlivých ukazatelů. Pomocí korelační analýzy byla zjištěna závislost indexu CPI a hlavních makroekonomických ukazatelů, mezi které patřily HDP, míry nezaměstnanosti, míra inflace a státní dluh. Závislost byla zjišťována také mezi mírou korupce a indexem FSI či indexem HDI. Na základě zjištěných hodnot byla provedena komparace vybraných zemí. Druhá kapitola obsahovala případovou studii Ukrajiny, která zahrnovala politickou a ekonomickou charakteristiku země. Dále se zabývala mírou korupce a na základě korelační analýzy zjišťovala její závislost s makroekonomickými ukazateli.

Po zhodnocení výsledků lze tvrdit, že korupce má významný vliv na selhávání států. Pomocí výpočtu korelačního koeficientu bylo ve většině případů zjištěno, že čím větší je míra korupce, tím větší je míra inflace či nezaměstnanosti. Vliv má korupce také na HDP, jelikož se vzrůstající mírou korupce HDP klesá. Jediným ukazatelem, u kterého nebyla prokázána závislost, byl státní dluh. Korupce má také velký vliv na kvalitu života a rozvoj země. Bylo totiž dokázáno, že čím více je země rozvinutá, tím menší je v dané zemi korupční prostředí. Lze tedy konstatovat, že země, potýkající se s vysokou mírou korupce patří mezi nefunkční státy. Důkazem toho jsou africké státy, které obsazují poslední příčky zkoumaných indexů. Naopak nejlépe hodnocené jsou severské státy, jelikož se řadí mezi nejvíce rozvinuté země s nejnižší mírou korupce.

Jak již bylo řečeno v úvodu práce, korupce je nedílnou součástí našich životů, kterou nelze zcela vymýtit, ale přesto je třeba s ní bojovat jako s vysoce nebezpečným společenským jevem, který má v extrémní formě vliv nejen na ekonomiku, ale i na stabilitu společnosti, a tím také na bezpečnost.

Cíle bakalářské práce, které byly uvedeny v úvodu, byly dle mého názoru splněny.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- [1] Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR. *Ukrajina*. [online]. 2012 [cit. 2015-07-09]. Dostupné z: http://www.amsp.cz/uploads/dokumenty/podnikame_v/Ukrajina.pdf.
- [2] BusinessInfo. *Ukrajina: Zahraniční obchod a investice*. [online]. 2015 [cit. 2015-07-08]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/ukrajina-zahranicni-obchod-a-investice-19094.html>
- [3] BusinessInfo. *Ukrajina: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled*. [online]. 2015 [cit. 2015-07-08]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/ukrajina-zakladni-charakteristika-teritoria-19093.htm>.
- [4] BUZAN, Barry a Ole WAEVER. *Regions and Powers: The Structure of International Security*. New York: Cambridge University Press, 2003. 564 s. Cambridge Studies in International Relations. ISBN 978-0-521-89111-0.
- [5] ČERNOHORSKÝ, Jan a Petr TEPLÝ. *Základy financí*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 304 s. ISBN 978-80-247-3669-3.
- [6] České noviny. *Nejvíc prostoru pro korupci je prý na Ukrajině při výběru daní*. [online]. 2015 [cit. 2015-07-09]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/nejvic-prostoru-pro-korupci-je-pry-na-ukrajine-pri-vyberu-dani/1205231>.
- [7] Český statistický úřad. *Hlavní makroekonomické ukazatele*. [online]. 2015 [cit. 2015-07-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr.
- [8] DANČÁK, B., HLOUŠEK, V., ŠIMÍČEK, V. *Korupce: projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006. 309 s. ISBN 80-210-4062-9.
- [9] Deník referendum. *Bude v roce 2015 opět méně korupce?* [online]. 2015 [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://denikreferendum.cz/clanek/19488-bude-v-roce-2015-opet-mene-korupce>.
- [10] Eurodeník.cz. *Korupce na Ukrajině nepolevuje ani rok po revoluci*. [online]. 2015 [cit. 2015-07-29]. Dostupné z: <http://eurodenik.cz/zpravy/korupce-na-ukrajine>.
- [11] EuroZprávy. *Korupce na Ukrajině: Průzkum dopadl děsivě, proevropská vláda selhává*. [online]. 2015 [cit. 2015-07-08]. Dostupné z:

<http://zahranicni.eurozpravy.cz/evropa/118263-korupce-na-ukrajine-pruzkum-dopadl-desive-proevropska-vlada-selhava/>.

[12] Finanční noviny. *Česká ekonomika rostla v 1. čtvrtletí rekordně a nejrychleji v EU*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://www.financninoviny.cz/zpravy/ceska-ekonomika-rostla-v-1-ctvrtletu-rekordne-a-nejrychleji-v-eu/1216288>.

[13] Finanční noviny. *Státní dluh ve čtvrtletí mírně klesl na 1663,1 miliardy Kč*. [online]. 2015 [cit. 2015-07-05]. Dostupné z: <http://www.financninoviny.cz/zpravy/statni-dluh-ve-ctvrtletu-mirne-klesl-na-1663-1-miliardy-kc/1205673>.

[14] Hospodářské noviny. *Janukovyč je podezřelý z korupce*. [online]. 2012 [cit. 2015-07-28]. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-56283060-janukovyc-je-podezrely-z-korupce>.

[15] CHMELÍK, Jan. *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha: Linde, 2003, 222 s. ISBN 80-720-1434-X.

[16] iDNES.cz. *Česko si polepšilo ve vnímání korupce*. [online]. 2014 [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/cesko-transparency-vnimani-korupce-dbg-zahranicni.aspx?c=A141203_091953_zahranicni_bse.

[17] iDNES.cz. *V žebříčku lidského rozvoje vede Norsko, Česko zůstává na 28. místě*. [online]. 2014 [cit. 2015-05-11]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zebricek-lidskeho-rozvoje-osn-de2-zahranicni.aspx?c=A140724_170016_zahranicni_maq.

[18] JANSKY, Pavel. *Ekonomické a právní aspekty korupce v ČR*. [online]. 2010 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://svoc.prf.cuni.cz/sources/4/7/72.pdf>.

[19] JELLINEK, Georg. *Všeobecná státověda*. 1. vyd. Praha: Laichter, 1926. ISBN: 978-36-425-0626-0.

[20] JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 332 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3258-9.

[21] KLÍMA, Karel. *Státověda*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, 415 s. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 80-86898-98-9.

[22] Klub investorů. *Česko vs. Slovensko*. [online]. 2014 [cit. 2015-06-19]. Dostupné z: <http://www.klubinvestoru.com/cs/article/2139-cesko-vs-slovensko-4-dil-komponenty-hdp>.

[23] Knoema. *Ukraine - Unemployment rate*. [online]. 2015 [cit. 2015-07-09]. Dostupné z: <http://knoema.com/atlas/Ukraine/Unemployment-rate>.

- [24] KOTÝNKOVÁ, Magdalena; KUBELKOVÁ, Karina. *Indikátory lidského rozvoje se zaměřením na chudobu v České republice*. [online] 2012 [cit. 2015-07-06]. Dostupné z: http://kdem.vse.cz/resources/relik10/PDFucastnici/Kotynkova_Kubelkova.pdf.
- [25] MIKUŠOVÁ MERIČKOVÁ, Beáta a Jan STEJSKAL. *Teorie a praxe veřejné ekonomiky*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 263 s. ISBN 978-80-7478-526-9.
- [26] Ministerstvo financí České republiky. *Definice a měření*. [online]. 2007 [cit. 2015-07-28]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/hospodareni/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/definice-a-mereni>
- [27] Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Ekonomická charakteristika země*. [online]. 2013 [cit. 2015-07-09]. Dostupné z: <http://www.export.cz/evropa/ukrajina/ukrajina-ekonomicka-charakteristika-zeme/3022-ukrajina-ekonomicka-charakteristika-zeme>.
- [28] Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Ekonomická charakteristika země*. [online]. 2014 [cit. 2015-07-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/ukrajina/ekonomika/ekonomicka_charakteristika_zeme.html.
- [29] Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Vnitropolitická charakteristika*. [online]. 2014 [cit. 2015-07-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/ukrajina/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html.
- [30] NAPOLEONI, Loretta. *Teror s.r.o.: po stopách finančních zdrojů teroristických sítí*. Vyd. 1. V Praze: Metafora, 2007, 518 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-7359-107-6.
- [31] News. *IMF cuts Ukraine's economic growth forecast to 1 percent in 2014*. [online]. 2013 [cit. 2015-07-28]. Dostupné z: http://news.xinhuanet.com/english/business/2013-12/20/c_132984923.htm.
- [32] Novinky.cz. *Státní dluh Česka loni poprvé po dvaceti letech klesl*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/ekonomika/357869-statni-dluh-ceska-loni-poprve-po-dvaceti-letech-klesl.html>.
- [33] Orbion.cz. *Ukrajina*. [online]. 2011 [cit. 2015-07-28]. Dostupné z: <http://ukrajina.orbion.cz/stat/pruvodce/zakladni-informace-2589/>.

- [34] Parlamentní listy. *Ukrajina zřídila protikorupční úřad*. [online]. 2015 [cit. 2015-07-28]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Ukrajina-zridila-protikorupcni-urad-ma-pry-zatopit-oligarchum-Dohlizi-na-nej-vysoky-prokurator-z-Gruzie-375243>.
- [35] PAVELKA, T. *Makroekonomie – základní kurz*. 2.vyd. Praha: Melandrium, 2007. 279 s. ISBN 978-80-86175-52-2.
- [36] Peníze.cz. *Státní dluh*. [online]. 2015 [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/statni-dluh>.
- [37] PIERSON, Christopher. *The modern state*. London: Routledge, 1996. ISBN 02-039-9123-0.
- [38] Policie České republiky. *Co je korupce*. [online]. 2015 [cit. 2015-01-28]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/co-je-korupce.aspx>.
- [39] Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Vybrané hospodářské, měnové a sociální ukazatele*. [online]. 2014 [cit. 2015-05-09]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=5>.
- [40] ROTBERG, Robert I. *When states fail: causes and consequences*. Princeton: Princeton University Press, 2004. Failed States, Collapsed States, Weak States: Causes and Indicators, s. 26. Dostupné z: http://www.brookings.edu/press/books/chapter_1/statefailureandstateweaknessinatimeofterror.pdf. ISBN 9780691116723.
- [41] SAMPFORD, C. *Measuring corruption*. Burlington, VT: Ashgate, 2006. 302 p. Law, ethics and governance. ISBN 07-546-2405-6.
- [42] SELCUK, Akçay. *Corruption and human development*. [online] 2006 [cit. 2015-07-06]. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/195598669?accountid=16531>
- [43] Sputniknews. *Život na Ukrajině ještě víc zdražil*. [online]. 2014 [cit. 2015-07-09]. Dostupné z: http://cz.sputniknews.com/czech.ruvr.ru/2014_07_17/Zivot-na-Ukrajine-jeste-vic-zdrazil-2212/.
- [44] TETŘEVOVÁ, Liběna. *Veřejná ekonomie: po stopách finančních zdrojů teroristických sítí*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2008, 185 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-86946-79-5.
- [45] The Fund for Peace. *Fragile states Index 2014*. [online]. 2015 [cit. 2015-06-016]. Dostupné z: <http://fsi.fundforpeace.org/rankings-2014>.

- [46] The Fund for Peace. *Fragile States Index Report 2015*. [online]. 2015 [cit. 2015-06-16]. Dostupné z: <http://library.fundforpeace.org/library/fragilestatesindex-2015.pdf>.
- [47] Transparency International. *Co ukázal výzkum Globální barometr korupce?* [online]. 2013 [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <http://www.transparency.cz/gbc2013/>.
- [48] Transparency International. *Corruption Perception Index 2014*. [online]. 2014 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: http://www.transparency.cz/wp-content/uploads/2014_CPI_Brochure_EN.pdf.
- [49] Transparency International. *Index vnímání korupce 2014*. [online]. 2014 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: <http://www.transparency.cz/index-vnimani-korupce-2014-2/>.
- [50] United Nations Development Programme. *Human Development Report 2014*. [online]. 2014 [cit. 2015-06-16]. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-2014>.
- [51] Úřad práce České republiky. *Informace veřejnosti o protikorupčních opatřeních v podmínkách krajské pobočky Úřadu práce České republiky v Pardubicích*. [online]. 2006 [cit. 2014-10-28]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/pak/protikorupcni_opatreni.
- [52] Úřad vlády České republiky. *Program pro podporu boje s korupcí*. [online]. 2013 [cit. 2015-02-06]. Dostupné z: <http://www.korupce.cz/assets/protikorupcni-strategie-vlady/na-leta-2013-2014/2a---Program-na-podporu-boje-s-korupci-ze-dne-6--kvetna-2013.pdf>.
- [53] VOLEJNÍKOVÁ, Jolana. *Korupce v ekonomické teorii a praxi*. Praha: Profess Consulting, 2007, 390 s. ISBN 978-80-7259-055-1.
- [54] Vyplnto.cz. *Jak se žije v České republice*. [online]. 2015 [cit. 2015-05-03]. Dostupné z: <https://www.vyplnto.cz/realizovane-pruzkumy/jak-se-zije-v-ceske-republic/>.
- [55] WAISOVÁ, Šárka. *Slabé státy: selhání, rozpad a obnova státnosti*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, 295 s. ISBN 978-80-7380-069-7.
- [56] Zet. *ČR zlepšila konkurenceschopnost*. [online]. 2014 [cit. 2015-07-14]. Dostupné z: <http://www.zet.cz/tema/r-zlepila-konkurenceschopnost-z-novch-len-eu-je-na-tom-lpe-jen-estonsko-3017>.
- [57] ZOUBEK, Vladimír. *Právověda a státověda: úvod do právního a státovědního myšlení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 700 s. ISBN 978-807-3802-394.

[58] Zpravy.tiscaly.cz. *Ukrajinský prezident Janukovyč: Korupce zruinuje náš stát.* [online]. 2011 [cit. 2015-07-28]. Dostupné z: <http://zpravy.tiscali.cz/ukrajinsky-prezident-janukovyc-korupce-zruinuje-nas-stat-76140>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Seznam zemí podle indexu CPI	71
Příloha B: Vnímání korupce v ČR podle Globálního barometru korupce	72
Příloha C: Mapa světa - Index nefunkčních států 2014	73
Příloha D: Mapa světa - Index vnímání korupce 2014	74
Příloha E: Mapa světa - Index lidského rozvoje z roku 2013.....	75

Příloha A: Seznam zemí podle indexu CPI

Pořadí	Země	2014	2013	2012
1.	Dánsko	92	91	90
2.	Nový Zéland	91	91	90
3.	Finsko	89	89	90
29.	Svatý Vincenc a Grenadiny	67	62	62
53.	Česká republika	51	48	49
54.	Slovensko	50	47	46
55.	Rwanda	49	53	53
64.	Turecko	45	50	49
69.	Brazílie	43	42	43
69.	Řecko	43	40	36
85.	Indie	38	36	36
94.	Egypt	37	32	32
100.	Čína	36	40	39
110.	Malawi	33	37	37
115.	Pobřeží Slonoviny	32	27	29
136.	Rusko	27	28	28
142.	Ukrajina	26	25	26
161.	Angola	19	23	22
173.	Súdán	11	11	13
174.	Severní Korea	8	8	8
174.	Somálsko	8	8	8

Zdroj: vlastní zpracování podle [48]

Vnímání korupce v Česku

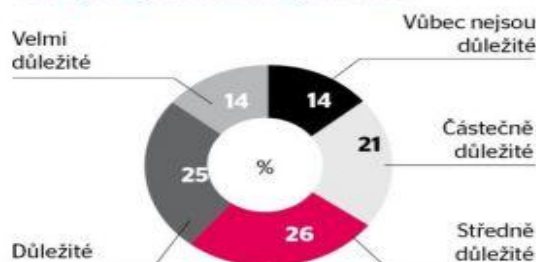
Jak se průběhu posledních 2 let změnila míra korupce v naší zemi?

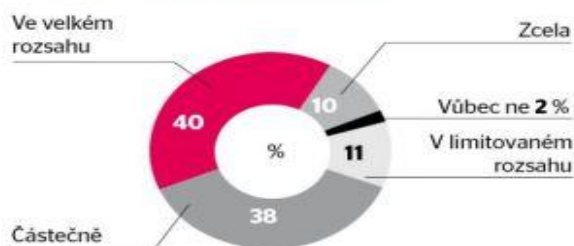
Jak myslíte, že jsou efektivní vládní opatření naší v boji proti korupci?

Při vašem jednání s veřejným sektorem, jak důležité jsou osobní kontakty a/nebo vztahy k vyřízení určitých věcí?

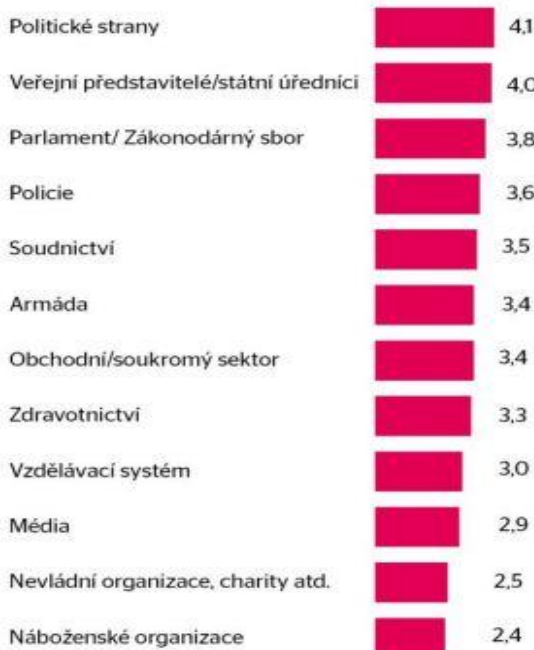
Do jaké míry je vláda naší země řízena několika velkými subjekty jednajícími ve vlastním nejlepším zájmu?

Kde je nejvíce korupce

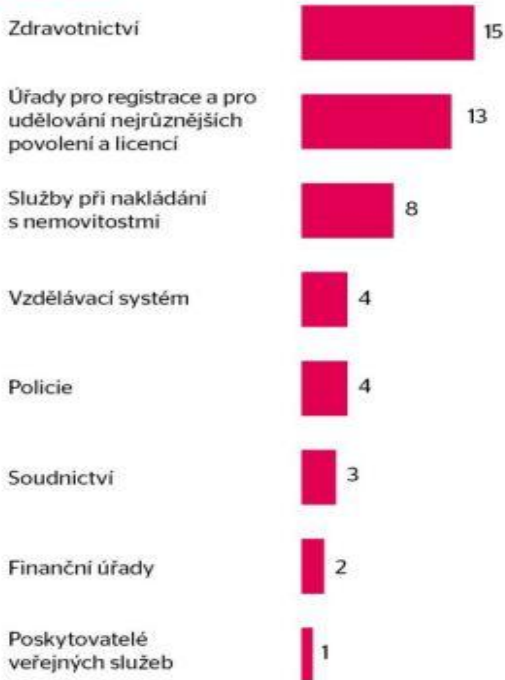
Do jaké míry vnímáte, že jsou v naší zemi korupci postíženy následující sektory?

(škála 1-5; 1 = vůbec nezkorumpované; 5 = extrémně zkorumpované)

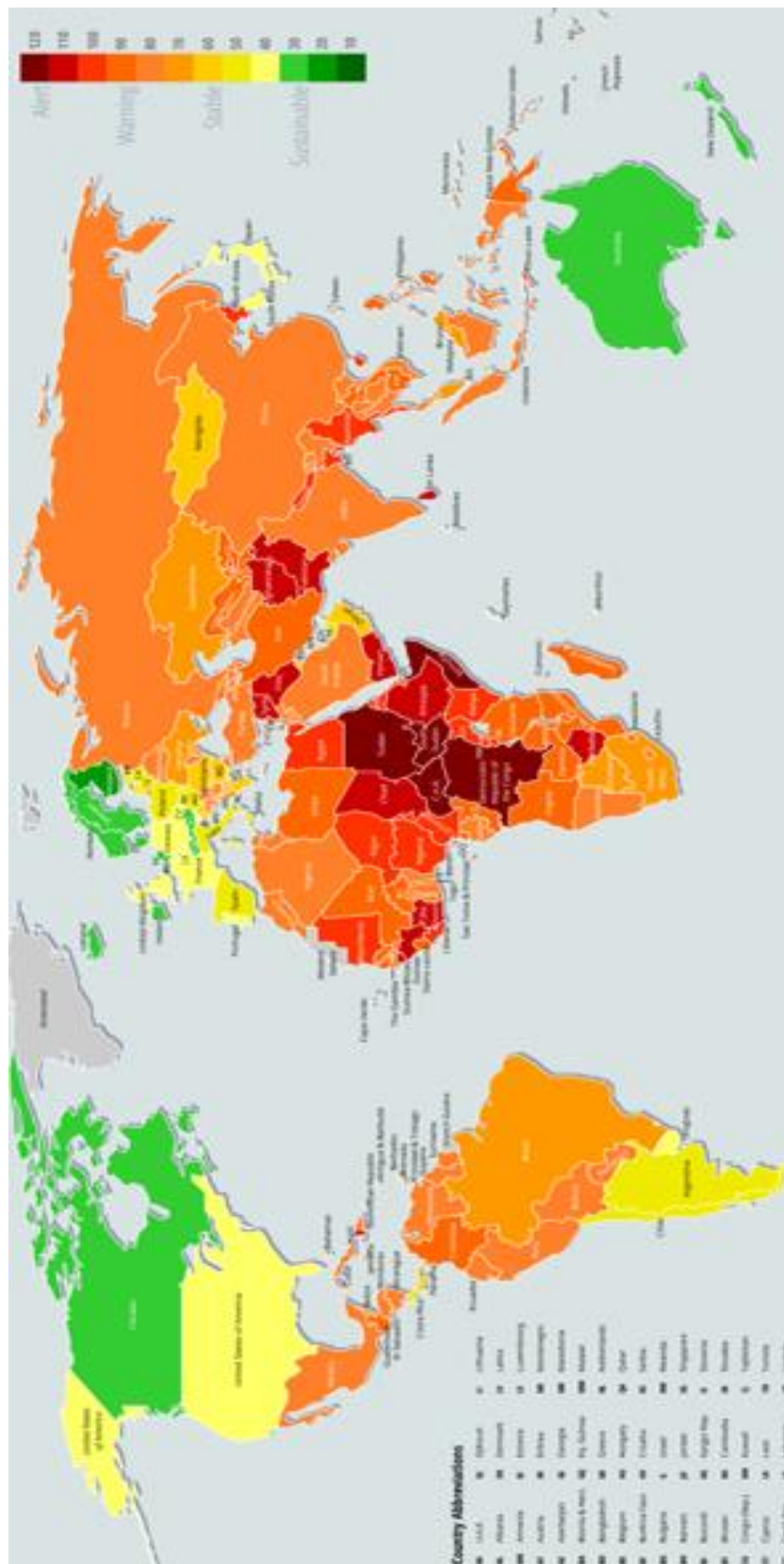

Nejčastější setkání s korupcí

Při vašem kontaktu s danými úřady v posledních 12 měsících, dali jste někomu vy nebo někdo, kdo s vámi žije ve společné domácnosti, úplatek v jakékoli podobě?

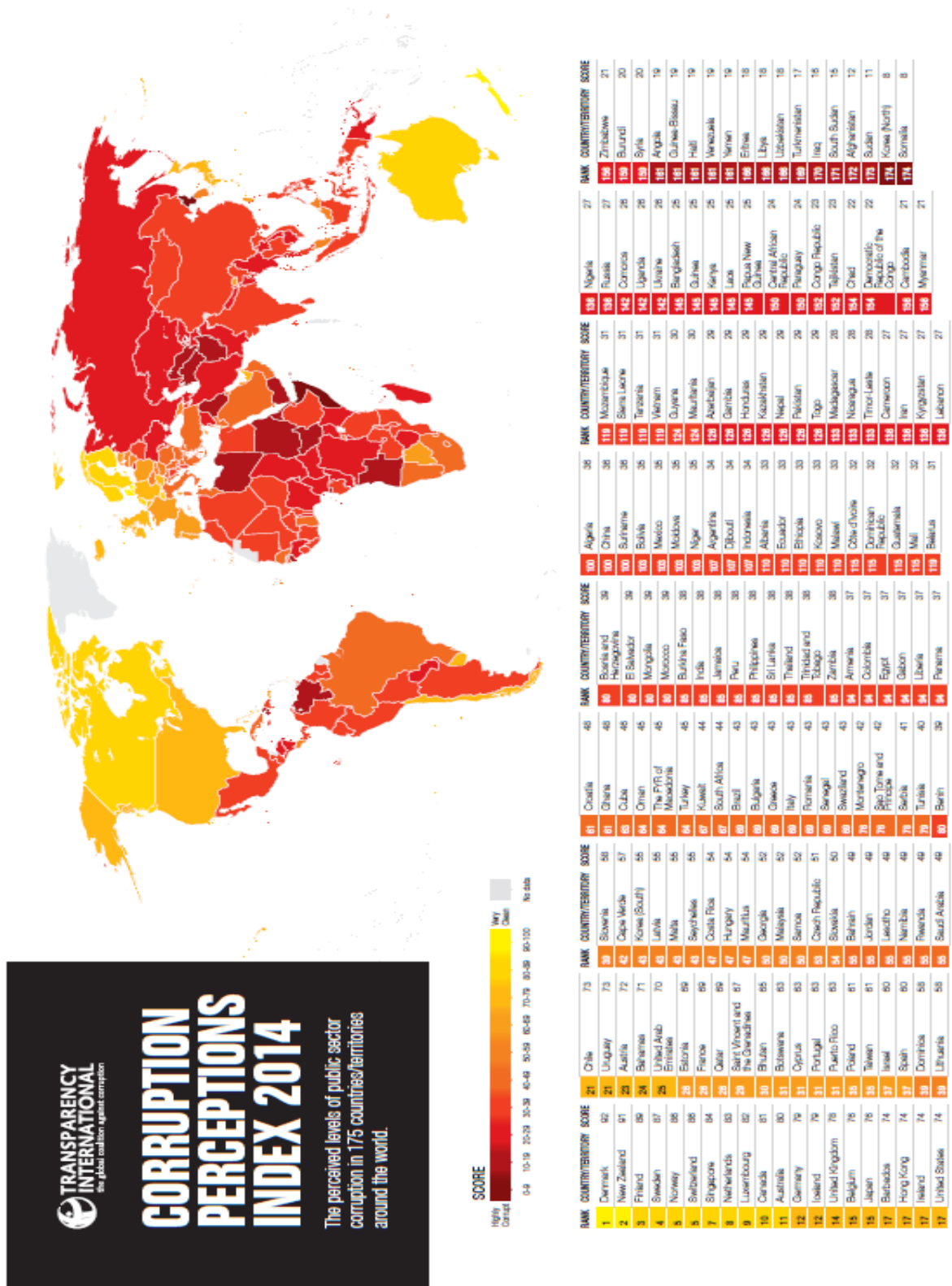

Příloha C: Mapa světa - Index nefunkčních států 2014

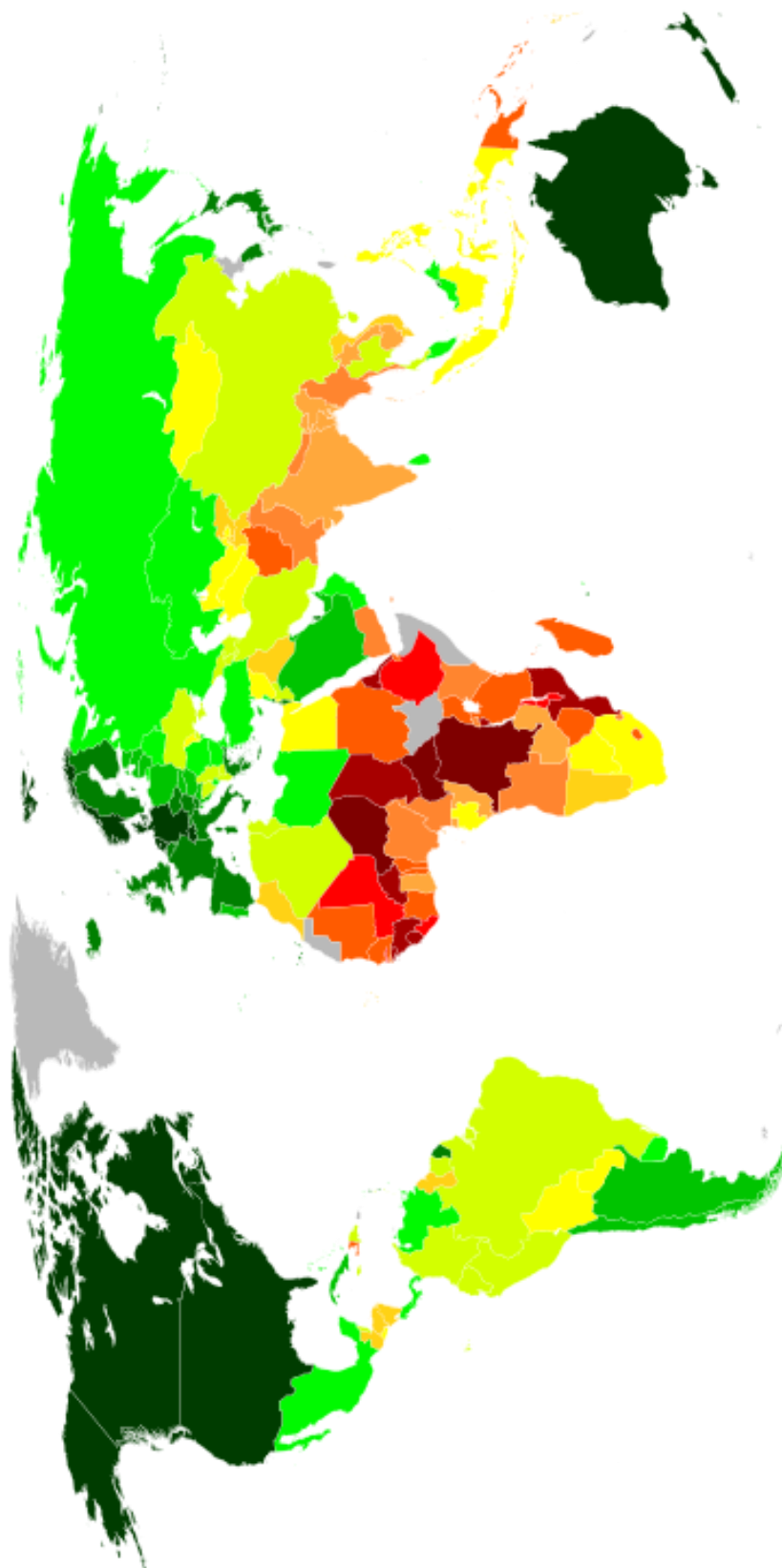

Zdroj: [45].

Příloha D: Mapa světa - Index vnímání korupce 2014

Příloha E: Mapa světa - Index lidského rozvoje z roku 2013

Zdroj: [50].